

הלכות תשובה פרק ט - תמלול

סיכום השיעור

סיכום פון שיעור – הלכות תשובה פרק ט'

כללי הקדמה

דער שיעור באהאנדלט פרק ט' פון הלכות תשובה, וואס איז דער פאר- לעצטער פרק אין ספר המדע. דער רמב"ם שטעלט זיך דא אוועק צו פארענטפערן א פונדאמענטאלע קשיא: אויב דער עיקר שכר פון מצוות איז חיי העולם הבא (ווי ער האט מסביר געווען אין פרקים ח'), וויאזוי שטימט דאס מיט כל התורה כולה וואס רעדט פון עולם הזה'דיגע שכר ועונש?

[סטרוקטור-באמערקונג:] עס ווערט אויפגעוויזן אז דער רמב"ם פאלגט דעם זעלבן סטרוקטור שוין דאס דריטע מאל אין ספר המדע: ערשט לייגט ער אראפ א יסוד, ברענגט ראיות פון פסוקים און חז"ל, איז מסביר שכליות'דיגע שוועריגקייטן, און דערנאך פרעגט: וואס טוט מען מיט אלע פסוקים וואס זענען אויס פארקערט?

הלכה א – ערשטער חלק: דער עיקר שכר איז עולם הבא, און די קשיא פון עולם הזה'דיגע הבטחות

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„אחר שנודע שמתן שכרן של מצוות והטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה היא חיי העולם הבא... והנקמה שנוקם מן הרשעים שעזבו אורחות הצדק הכתובות בתורה היא הכרת... מה הוא זה שכתוב בכל התורה כולה אם תשמעו יגיע לכם כך ואם לא תשמעו יקרה אתכם כך, וכל אותן הדברים בעולם הזה, כגון שובע ורעב, מלחמה ושלוה, מלכות ושפלות, ישיבת הארץ וגלות, הצלחת מעשה ואבדה, ושאר כל דברי הברית...“

פשט:

דער רמב"ם שטעלט אויף א קשיא: אויב דער עיקר שכר פון מצוות איז חיי העולם הבא, וויאזוי שטימט דאס מיט כל התורה כולה וואס רעדט פון עולם הזה'דיגע שכר ועונש – שובע, רעב, מלחמה, שלום, מלכות, שפלות, ישיבת הארץ, גלות, הצלחה, אבדה?

חידושים און הסברות:

1. דער רמב"ם'ס כפל לשון – „מתן שכרן של מצוות“ = „הטובה שנזכה לה אם שמרנו דרך ה'“: ווען דער רמב"ם ברענגט א כפל לשון, מיינט ער אז ביידע לשונות זענען די זעלבע זאך. „מתן שכרן של מצוות“ איז לשון חכמים און קלינגט ווי א טרענענדיקשאן – מ'טוט מצוות, מ'באקומט שכר. אבער דער רמב"ם דעפינירט עס בעסער: עס איז „הטובה“ – א מדרגה פון גוטס וואס א מענטש איז זוכה צו נאכדעם וואס ער האט גענוג אויסגעארבעט און געהיט דרך ה'. דאס איז א פרעציוזערע דעפיניציע ווי א פשוט'ע טרענענדיקשאן.

2. „דרך ה' הכתוב בתורה“ – כולל ביידע מצוות מעשיות און מידות/אמונות: „מצוות“ רעפערירט צו אלע מצוות מעשיות (עשה ולא תעשה), בעת „דרך ה'“ רעפערירט צו „והלכת בדרכיו“ – מידות און אמונות, אזוי ווי אברהם אבינו האט שוין געהאט. אבער „הכתוב בתורה“ מאכט קלאר אז ביידע – מצוות און דרך ה' – זענען אנטהאלטן אין תורה.

3. „הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה“ – צוויי מעגליכע פשטים: (א) עס איז א שטראף – די נפש ווערט אפגעשניטן פון חיי העולם הבא. (ב) עס איז א נאטירליכע קאנסעקווענץ – די נפש איז „פארשמוצט“ מיט עון, און דערפאר איז זי נישט קעניפעבל צו משיג זיין השגות אלוקיות. דער רמב"ם מיינט בעיקר די דאפלטע לשון „הכרת תכרת“ – כרת בעולם הזה און כרת בעולם הבא, ווי חז"ל דרשנ'ען.

4. דער רמב"ם'ס רשימה פון עולם הזה'דיגע שכר/עונש – סדר און באדייטונג: דער רמב"ם ציילט אויף: שובע ורעב, מלחמה ושלוה, מלכות ושפלות, ישיבת הארץ וגלות, הצלחת מעשה ואבדה. ער הייבט געווענליך אן מיט דעם גוטן און ענדיגט מיט דעם שלעכטן, חוץ ביי מלחמה ושלוה און מלכות ושפלות וואו ער זאגט דאס שלעכטע ערשט. „מלחמה“ מיינט נישט אז מ'פארלירט, נאר אז ס'איז א מצב פון מלחמה, קיין מנוחה. אויך ווערט באמערקט אז די קאטעגאריעס זענען נישט אויסשליסליך – מ'קען וואוינען אין ארץ ישראל אבער אין א מצב פון מלחמה, אדער אין ארץ ישראל אבער בשפלות (ווי אונטער די רומיים).

5. [הקדמה/יסוד]: דער רמב"ם'ס גרעסערער סוד אין ספר המדע: אויסער גוף און כח החיים (וואס מ'רופט אמאל נפש/נשמה – הארץ, בלוט, לעבנסקראפט). איז דא נאך א גרעסערע זאך: די השגה פון א מענטש, די חכמה, וואס מאכט א מענטש ענליך צו א מלאך, און דאס לעבט לעולם ועד. דאס איז שווער פאר א מענטש משיג צו זיין – סיי אלוקות, סיי ריינע נשמה אן א גוף.

הלכה א – צווייטער חלק: „כל אלה הדברים אמת היו ויהיו“

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„כל אלה הדברים אמת היו ויהיו.“

פשט:

דער רמב"ם ענטפערט: די אלע עולם הזה'דיגע הבטחות זענען אמת – זיי זענען געווען און וועלן נאך זיין.

חידושים און הסברות:

1. דריי מעגליכע טייטשן פון „אמת“:

- (א) „אמת“ מיינט נישט נאר וואס גייט זיין, נאר וואס איז מופשט – אן אייביגע אמת. „היו“ – ס'איז געווען, „ויהיו“ – ס'וועט נאך זיין.

- (ב) אפשר מיינט דער רמב"ם אז מ'זאל נישט מיינען אז די ברית איז בטל געווארן – קעגן אנדערע רעליגיעס (קריסטנטום) וואס טענה'ן אזוי. חלילה – ס'איז נאך אלץ אמת.

- (ג) „ויהיו“ גילט אפילו אין ימות המשיח – אויך נאך משיח'ס קומען וועלן אידן נישט פארלירן בחירה, און אויב זיי וועלן נישט זיין וואויל, קען קומען א פרישע גלות אדער שפלות. די ברית ווערט קיינמאל נישט בטל.

הלכה א – דריטער חלק: „ובזמן שאין אנו עוברים... יגיעו / תקרא“

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„ובזמן שאין אנו עוברים על מצוות התורה יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולם, ובזמן שאנו עוברים עליהם תקרא אותנו הרעות הכתובות.“

פשט:

ווען מיר האלטן תורה, קומען טובות; ווען מיר זינדיגן, טרעפן אונז די רעות וואס שטייען אין תורה.

חידושים און הסברות:

1. דער דיוק פון „יגיעו“ vs „תקרא“: א זייער וויכטיגער דיוק – ביי טובות שרייבט דער רמב"ם „יגיעו“ (אקטיוו) – דער אייבערשטער ברענגט (צו), אבער ביי רעות שרייבט ער „תקרא“ (בלשון נקבה/מקרה – עס וועט געשען צו אונז). דאס שטימט מיט דעם רמב"ם'ס שיטה אין הלכות תעניות (סוף ספר זמנים): טובות קומען דורך כוונה'דיגע השגחה פרטית, אבער רעות זענען נישט אז דער אייבערשטער טוט אקטיוו שלעכטס – נאר

2. **עולם הבא איז נישט „one size fits all“**: „לפי גודל מעשיו וגודל חכמתו“ — ביידע פאקטארן באשטימען דעם מדרגה פון עולם הבא. נישט נאר מעשים, נישט נאר חכמה — ביידע צוזאמען.

3. „**אין שכר בשאול**“: א טויטער מענטש קען נישט ווערן א צדיק אדער א רשע. מ'דארף זיין א „יצור חי“ כדי צו קענען זוכה זיין. דעריבער דארף מען האבן א פונקציאנירנדע עולם הזה.

הלכה א — זעקסטער חלק: „והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש“

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד — שיעזרו אותנו... שיסיר ממנו כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה כגון חולי ומלחמה ורעב... וישפיע לנו כל הטובות המחזקות את ידינו לעשות את כל התורה כגון שובע ושלוש וריבוי כסף וזהב... כדי שלא נהיה עסוקים כל ימינו בדברים שהגוף צריך להם אלא נהיה פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא.“

פשט:

אויב מיר טוען תורה בשמחה און מיר הגה'ן אין חכמה, וועט דער אייבערשטער אוועקנעמען אלע שטערונגען (קראנקייט, מלחמה, הונגער) און געבן אלע טובות (שובע, שלום, עשירות) — נישט אלס שכר, נאר כדי מיר זאלן זיין פנוי צו לערנען חכמה און טון מצוות, כדי צו זוכה זיין צו עולם הבא.

חידושים און הסברות:

1. **צוויי באדינגונגען — „בשמחה ובטובת נפש“ + „ונהגה בחכמתה תמיד“**: דער רמב"ם לייגט צו צוויי נוספ'דיגע עלעמענטן: (א) נישט סתם טון מצוות, נאר טון זיי **בשמחה ובטובת נפש** — מיט חשק; (ב) **ונהגה בחכמתה תמיד** — שטענדיג טראכטן אין חכמה. דאס איז א מוטיוו וואס דער רמב"ם גייט שפעטער אסאך ארויסברענגען.

2. **צוויי זייטן פון דער הבטחה — אוועקנעמען שלעכטס + צוגעבן גוטס**: (א) „שיסיר... כל הדברים המונעים“ — אוועקנעמען שטערונגען; (ב) „וישפיע... כל הטובות המחזקות“ — צוגעבן פאזיטיווע הילף. ביידע דינען דעם זעלבן צוועק: ערמעגלעכן מער תורה.

3. „**ללמוד בחכמה**“ — נישט „ללמוד בתורה“: א באמערקענסווערטער דיוק — דער רמב"ם שרייבט „ללמוד בחכמה“, נישט „ללמוד בתורה“. דאס שטימט מיט זיין שיטה אז „חכמה“ (וואס כולל חכמת המציאות, פילאזאפיע, מעטאפיזיק) איז א חלק פון דער תכלית, נישט בלויז תלמוד תורה אין ענגערן זין.

4. **דער „פערנעס“ ארגומענט**: אויב א מענטש לערנט תורה אבער עס מאכט זיך א מחלה אדער א מלחמה, קען ער נישט ווייטער לערנען — דאס איז „נישט פער“, ווייל ער האט געטון זיינס אבער קען נישט זוכה זיין צו עולם הבא מחמת אומשטענדן. דעריבער זאגט דער אייבערשטער: אז דו גייסט לערנען, גיי איך מאכן זיכער אז דו זאלסט נישט דארפן זיין ביזי מיט גוף'ישע צרכים.

5. „**בשמחה ובטוב לבב**“ — וואס מיינט **עבודה בשמחה**? צוויי טייטשן: (א) ווען עס איז דיר געגאנגען גוט („מרוב כל“) האסטו נישט געדינט — „בשמחה“ באשרייבט די אומשטענדן (ווען דו האסט געהאט שמחה). (ב) „בשמחה“ איז א וועג פון דינען דעם אייבערשטן — מען דארף דינען מיט שמחה. רוב מפרשים לערנען נישט ווי דער רמב"ם. שמחה = ידיעה אז דעת איז דער עיקר: דער מענטש פארשטייט אז זיין עיקר איז זיין נשמה, זיין דעת. ער פרייט זיך צו דינען דעם אייבערשטן ווייל ער ווייסט אז דאס איז די אמת'ע טובה. דאס איז פאראלעל צו „עובד מאהבה“ וואס דער רמב"ם גייט

הסתרת ההשגחה, דער אייבערשטער נעמט אוועק זיין השגחה. דאס איז דער פירוש פון „והלכתי עמכם בקרי“ — מקרה, נאטור אן השגחה.

2. **פאראלעל צו עולם הבא**: דער זעלבער פרינציפ ווי דער רמב"ם'ס שיטה וועגן עונש בעולם הבא — דער עונש איז נישט א פאזיטיווע שטראף, נאר **העדר השארת הנפש**. דו האסט נישט די שכר, ממילא ביסטו „נאבד“ — אזוי ווי א בהמה. „נאבד“ איז נישט עפעס וואס מ'דארף אקטיוו טון, ס'איז וואס וואלט נאטירלעך געשען אן דער השגחה.

3. **אלטערנאטיווער פירוש פון „תקרא“** — **בלשון קריאה**: מ'וואלט געקענט טראכטן אז „תקרא“ איז פון לשון קריאה (ליינען), נישט מקרה. כלומר, די וועלט איז ווי א ספר, און דער אייבערשטער „ליינט פאר“ די געשעענישן אויף דער וועלט. אבער דער רמב"ם מיינט עס בלשון מקרה.

הלכה א — פערטער חלק: „אין אותן הטובות סוף מתן שכרן“ — עולם הזה איז נישט דער תכלית

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצוות, ולא אותן הרעות הן סוף הנקמה שנוקמים מעובר על כל המצוות.“

פשט:

די טובות בעולם הזה זענען נישט דער ענדגילטיגער שכר, און די רעות זענען נישט דער ענדגילטיגער עונש.

חידושים און הסברות:

1. **דער חילוק צווישן „סוף“ (תכלית) און „אמצעים“ (מיטלען)**: דער רמב"ם'ס הויפט נקודה: עולם הזה'דיגע טובות זענען **מיטלען** (means), נישט דער **תכלית** (end). ווי דער רמב"ם זאגט אין זיין הקדמה — דער חילוק צווישן „the end,“ און „the means,“ אדער אויף אידיש: די „היכי תמצא“ און די „תכלית“. דער אמת'דיגער שכר פאר תורה און מצוות איז **עולם הבא**. אבער כדי צו דערגרייכן עולם הבא, דארף מען האבן א פונקציאנירנדע עולם הזה.

2. „**שכר מצוה מצוה**“ — **ממש ווי דער רמב"ם מיינט עס**: שכר פון א מצוה איז אז דו קענסט טון נאך א מצוה. די טובות בעולם הזה זענען דער שכר אינעם זין אז זיי ערמעגלעכן נאך מער תורה ומצוות.

הלכה א — פינפטער חלק: „אלא כך היא עצת הדברים“ — דער רמב"ם'ס **הסבר פון דער סיסטעם**

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„הקב"ה נתן לנו תורה זו, עץ חיים היא... כל העושה כל הכתוב בה ויודעו דעה גמורה נכונה — זוכה בה לחיי העולם הבא, לפי גודל מעשיו וגודל חכמתו הוא זוכה.“

פשט:

דער אייבערשטער האט אונז געגעבן די תורה, וואס איז א „עץ חיים“ — דער בוים פון לעבן, מיינענדיג חיי העולם הבא. ווער עס טוט אלעס וואס שטייט אין תורה און ווייסט עס מיט א „דעה גמורה נכונה“, איז זוכה צו עולם הבא לפי זיין מדרגה.

חידושים און הסברות:

1. „**דעה גמורה נכונה**“ — **נישט בלויז אמונה פשוטה**: דער רמב"ם לייגט אריין א קריטישע באדינגונג — עס איז נישט גענוג צו טון מצוות; מ'דארף אויך **וויסן** די תורה מיט א „דעה גמורה נכונה“. דאס מיינט: פארשטיין די חכמת התורה, די סודות התורה, די חכמת המציאות. „**לאפוקי**“ דער וואס ווייסט עס נאר „**בבחינת אמונה פשוטה**“ — דאס איז נישט קיין „דעה נכונה“ און נישט קיין „דעה גמורה“. אן דעם באקומט מען נישט קיין עולם הבא. דאס איז א שטארקע שיטה פון רמב"ם.

רצון נישט צו טון. דאס איז דער חילוק — בחירה חפשית צו פארלאזן די תורה.

הלכה א — צענטער חלק: דער ציקל פון עונש — ,תחת אשר לא עבדת" און ,וישמך ישורון ויבעט"

דער רמב"ם'ס ווערטער:

דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק, **„תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" און דעם פסוק, „וישמך ישורון ויבעט" .**

פשט:

ווען א מענטש האט געהאט אלעס גוט („מרוב כל") און האט דעמאלטס געוועלט — מיט זיין אייגענעם רצון — נישט דינען דעם אייבערשטן, נאר זיך פארנומען מיט „הבלי הזמן", איז דער עונש אז דער אייבערשטער נעמט אוועק די טובת העולם הזה און ברענגט צרות, אזוי אז דער מענטש קען שוין גאר נישט קונה זיין עולם הבא.

חידושים און הסברות:

1. **דריי אפציעס פון „עבודה":** א מענטש האט דריי מעגלעכקייטן — דינען דעם אייבערשטן, דינען זיך אליין (עולם הזה בנחת), אדער דינען שונאים/פריצים (גלות, צרות). דער וואס האט געוועלט „דינען זיך אליין" ווען ער האט געקענט דינען דעם אייבערשטן, ווערט באשטראפט אז ער מוז „דינען שונאים" — און דעמאלטס קען ער שוין גאר נישט לערנען.

2. **„תחת" — דער פארקערטער שפיגל:** דער פסוק, **„תחת אשר לא עבדת" מיינט אז דער עונש איז א דירעקטער שפיגל פון דער זינד. דו האסט געטשוזט עולם הזה? דער אייבערשטער מאכט דיך ביזי מיט עולם הזה — אבער יעצט אונטער צרות, נישט אונטער נחת. דאס שולל דעם ישוב הדעת, און ממילא קען מען נישט קונה זיין חכמה.**

3. **ווי שטימט דאס מיט תשובה סוף לעבן? א שווערע קשיא:** דער רמב"ם זאגט אין הלכות תשובה אז מען קען תשובה טון אפילו סוף לעבן — ווי שטימט דאס מיט דעם דאזיגן פרינציפ אז דער עונש שולל די מעגלעכקייט פון תשובה? דאס ווערט פארבונדן מיט הלכות תשובה פרק ו', אז עס איז אן עונש פון זינדיגונגען אז מען קען נישט תשובה טון — „ס'איז אלעס א סייקל".

הלכה א — עלפטער חלק: „נמצא פירוש כל אותן הברכות והקלות" — דער רמב"ם'ס כלל

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„נמצא פירוש כל אותן הברכות והקלות על דרך זה: אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו, משפיע לכם הברכות ומרחיק הקלות, עד שתהיו פנויים להחכים בתורה ולעסוק בה, כדי שתזכו לחיי העולם הבא, ויטיב לך לעולם שכולו טוב, ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך."

פשט:

ברכות = מיטלען צו קענען לערנען → עולם הבא. קלות = פארלירט עולם הבא. פארנעמען דעם מענטש → קען נישט לערנען → פארלירט עולם הבא. „זוכה לשני עולמות."

חידושים און הסברות:

1. **דער פסוק „כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול":** דער רמב"ם ברענגט דעם פסוק אז נאכ'ן טויט („בשאול" — נישט גיהנם, נאר נאכ'ן שטארבן) קען מען שוין נישט קונה זיין מעשה, דעת, און חכמה. דאס פאסט מיט'ן רמב"ם'ס שיטה אז מען דארף ביידע: מעשים טובים און דעת וחכמה. אויב מען האט נישט קונה געווען חכמה אין עולם הזה, קען מען שוין נישט עולה זיין צו צרור החיים.

זאגן אין פרק י'. שמחה שטייט אנטקעגן יראה — צוויי מענטשן, איינער דינט מיראה און איינער מיט שמחה. דער עיקר תכלית איז עבודה בשמחה.

הלכה א — זיבעטער חלק: דער פסוק „וצדקה תהיה לנו"

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„ובכן הרענו בתורה, אחר שהבטיח בטובות העולם הזה — 'וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת'."

פשט:

נאכדעם וואס די תורה האט צוגעזאגט טובות בעולם הזה, ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק אז „צדקה תהיה לנו" — די טובות העולם הזה קומען נישט נאך די מצוות (אלס שכר), נאר מיט די מצוות — צו מוסף זיין, צו ערמעגלעכן נאך מער מצוות.

חידושים און הסברות:

1. **„שכר מצוה מצוה" — ממש ווי דער רמב"ם פארשטייט עס:** דער פסוק, **„וצדקה תהיה לנו" קומט נאך דער הבטחה פון טובות העולם הזה, און עס מיינט: די טובות העולם הזה קומען צו ערמעגלעכן נאך מער מצוות. דאס איז דער אמת'ער פירוש פון „שכר מצוה מצוה."**

הלכה א — אכטער חלק: די נעגאטיווע זייט — עונש = אוועקנעמען די מעגלעכקייט צו לערנען

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„וכן יעניש את עוברי התורה שימנע מהם... כל הטובות האלו... ויביא עליהם רעות המונעים אותם מלקנות העולם הבא."

פשט:

דער עונש פאר עוברי תורה איז אז דער אייבערשטער נעמט אוועק די טובות און ברענגט רעות וואס פארמיידן זיי פון דערגרייכן עולם הבא.

חידושים און הסברות:

1. **„שימנע מהם... דעתם" — וואס מיינט „דעת"?:** דער רמב"ם מיינט נישט אז דער אייבערשטער נעמט אוועק זייער גאנצע דעת, נאר ער נעמט אוועק זייער דעת מלהיות עוסקים בתורה — זייער פעאיקייט צו זיין עוסק אין תורה ווערט צוגענומען.

2. **פאראלעל צו הלכות תשובה פרק ו':** דאס איז דער זעלבער פרינציפ ווי דער רמב"ם'ס שיטה אין הלכות תשובה פרק ו' — אז איינער פון די עונשים פאר זינד איז אז מ'קען נישט תשובה טון. עס ווערט א „סייקל" — זינד ברענגט עונש, עונש פארמיידט תשובה, וואס ברענגט מער זינד.

3. **פאראלעל צו הלכות תלמוד תורה — „כל המקיים את התורה מעוני":** ווען מ'האט נאך יא וואס צו עסן אבער מ'לערנט נישט קיין תורה, דאן נעמט דער אייבערשטער אוועק אפילו דאס — אז מ'זאל ווייטער נישט קענען.

הלכה א — ניינטער חלק: „ובכן הרענו בתורה שאם נעזוב התורה... ונעסוק בהבלי הזמן"

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„ובכן הרענו בתורה שאם נעזוב התורה... ונעסוק בהבלי הזמן..."

פשט:

אויב מיר וועלן מיט אונזער אייגענעם רצון איבערלאזן די תורה און זיך פארנעמען מיט הבלי הזמן (צייטווייליגע שטותים), וועלן קומען רעות.

חידושים און הסברות:

1. **בחירה חפשית:** דער רמב"ם באטאגט אז דאס רעדט ווען מ'קען נאך לערנען — „ווען אונז קענען מיר נאך" — און מ'איז מחליט מיט אייגענעם

נישט דער כלל, דאס איז דער יוצא מן הכלל. די „מעין סטארי“ פון שחר ועונש איז ווי דער רמב"ם לייגט עס אראפ.

4. **חידוש בנוגע דעם חזון איש:** דער חזון איש אליין זאגט אז ער האט געהאט „כל ימיו ביסורים ומכאובים“. אבער דער רמב"ם וואלט אפשר געזאגט אז דער חזון איש האט טאקע געהאט א גוטע לעבן — ער האט געהאט אן אומגעהויערע מנוחת הנפש, און דאס איז אן אופן פון שחר. אויב דער חזון איש וואלט געהאט אן „איזי“ לעבן, וואלט ער אפשר אנגעקומען נאך אסאך העכער אין מדרגות פון חכמה, און וואלט געהאט נאך א גרעסערע עולם הבא.

5. **דער גדר פון „עונש“ לויט'ן רמב"ם:** דער וואס האט צרות אויף עולם הזה — דאס אליין איז שוין אן עונש. ער ווערט נכרת בעולם הבא, ווייל מ'קען נישט — איין מעשה פון חשבון שחר ועונש איז אז ער פארלירט בעולם הזה אלעס, דאס איז שוין אן עונש, דאס איז נישט א וועג וויאזוי מ'קען באקומען שחר.

6. **דער מדרש אז אידן האבן עולם הבא און גוים עולם הזה:** עס ווערט געפרעגט ווי דאס שטימט מיט'ן רמב"ם — ווייל לויט'ן רמב"ם דארף מען ביידע וועלטן צוזאמען, נישט איינע אן דער אנדערער.

7. **[מחלוקת אין דער חבורותא:]** דער חבורותא זאגט: איך בין מחולק אויף דעם רמב"ם מתחילה ועד סוף. דאס וואס דער רמב"ם זאגט אז די תורה דארף צוזאגן גוטס אויף עולם הזה כדי מ'זאל קענען לערנען, איז נישט אמת — מ'קען לערנען פונקט אזוי גוט מיט עוני. **תשובה:** אוודאי איז דא אסאך מענטשן וואס זענען זיך מתגבר, אבער דאס איז דער יוצא מן הכלל, נישט דער כלל. דער רמב"ם לייגט אראפ א כלליות'דיגע וועג וואס שטימט אויף רוב פעלער. **הערה:** אסאך גרויסע אידן האבן טאקע נישט מסכים געווען מיט דעם רמב"ם וועגן דעם פראבלעם. מ'קען מחולק זיין מיט'ן רמב"ם.

8. **דער רמב"ם סטארי שטימט מיט „ויהי בימי שפוט השופטים“:** דער רמב"ם מאכט אז די סטארי אין תורה — ווי „ויהי בימי שפוט השופטים“ — איז זייער שיין. אבער אין דער רעאליטי זעט מען אז ס'שטימט נישט אלעמאל. דאס איז אפשר א חלק פון הסתרת פנים וואס מיר דארפן לעבן מיט פאר די לעצטע טויזנט יאר.

הלכה א — דרייצענטער חלק: ימות המשיח — פארוואס האבן נביאים און חכמים זיך מתאוה געווען?

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„ונתאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם... כדי שיהיו נחיים ממלכות הרשעה שאינה מנחת להם לישראל לעסוק בתורה ובמצוות כהוגן... וימצאו להם מרגוע... כדי שיזכו לחיי העולם הבא... לפי שבאותן הימים תרבה הדעת והחכמה והאמת, שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'“.

פשוט:

ימות המשיח איז נישט דער תכלית אליין — עס איז א הכנה צו עולם הבא. די תאוה צו ימות המשיח איז ווייל מ'וועט האבן מנוחה פון שעבוד מלכיות, און מ'וועט קענען לערנען תורה כהוגן, און דורך דעם זוכה זיין צו עולם הבא.

חידושים און הסברות:

1. **די קשיא אויף „נתאו נביאיהם וחכמיהם“:** אויב ימות המשיח איז בלויז א צייט פון מנוחה אין עולם הזה, און דער אמת'ער תכלית איז עולם הבא — פארוואס האבן דוקא נביאים און חכמים, וואס פארשטייען רוחניות'דיגע שחר און רוחניות'דיגע עונג, זיך מתאוה געווען צו ימות המשיח? זיי זאלן דאך גלוסטן גלייך צו עולם הבא! מילא כל ישראל — פשוט'ע אידן — פארשטייט מען, אבער נביאים און חכמים?

2. **דער תירוץ — ימות המשיח איז א „וויכטיגע עולם הזה“:** לויט דעם יסוד וואס דער רמב"ם האט אויפגעבויט: ימות המשיח איז טאקע עולם הזה

הלכה א — צוועלפטער חלק: „שבזמן שהאדם טרוד בעולם הזה“ — דער מעכאניזם

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„שבזמן שהאדם טרוד בעולם הזה בחולי ובמלחמה וברעבון, אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוות שבהם זוכין לחיי העולם הבא.“

פשוט:

ווען א מענטש איז פארנומען מיט צרות — קראנקהייט, מלחמה, הונגער — קען ער נישט עוסק זיין אין חכמה און מצוות.

חידושים און הסברות:

1. „אינו מתעסק“ — **בדרך כלל, נישט בהכרח:** דער רמב"ם רעדט „באופן כללי“. אויב א מענטש מענעדזשט יא אין צרות צו שטייגן אין חכמה (ווי דער חזון איש וואס האט זיך געמוטשעט, נישט געהאט קינדער, נישט געווען א „העפי מענטש“), איז ער העכער פון דער רעגולערער מדרגה.

2. **דער עונש'ס לשון — „מה אביא עליכם כל הקלות האלו ואסיר כל הברכות, עד שיכלו ימיהם בבהלה ופחד“:** דאס איז ממש לשון פון דער תוכחה: „בערב תאמר מי יתן בוקר... ופחד לבבך“.

3. „ולא יהיה להם לב פנוי ולא גוף שלם“: דער רמב"ם פארבינדט דאס מיט וואס ער האט פריער געזאגט: מען דארף א „גוף שלם“ פאר מצוות און א „לב פנוי“ (א רואיגע הארץ) צו קענען עוסק זיין אין חכמה — „כדי שיזכו בהם לחיי העולם הבא“. דער עונש נעמט אוועק ביידע תנאים.

דער הויפט-יסוד: מ'קען נישט האבן א שלעכטע עולם הזה און א גוטע עולם הבא

דער רמב"ם'ס כלל:

עס איז נישטא אזא זאך אז איינער זאל האבן א שלעכטע עולם הזה און א גוטע עולם הבא. אדער מ'האט ביידע עולמות יא, אדער ביידע נישט.

פשוט:

אויב דער אויבערשטער וויל איינעם באשטראפן, קען ער נישט נאר צונעמען עולם הבא — ער מוז אויך צונעמען עולם הזה, אז זיין נשמה זאל נישט האבן קיין צייט צו טון עבודת השם. פארקערט, אויב דער אויבערשטער וויל איינעם באלוינען, קען ער נישט זאגן „אין עולם הזה האסטו געהאט א שלעכטע לעבן אבער אין עולם הבא וועט דיר זיין גוט“ — ער מוז אים קודם געבן גוטס בעולם הזה, און דורך דעם וועט ער קענען האבן עולם הבא.

חידושים און הסברות:

1. **דאס איז דער עיקר נקודה וואס דער רמב"ם זאגט אנדערש ווי רוב אנדערע מפרשים:** מ'קען נישט משלים זיין פאר שלעכטיקייטן בעולם הזה דורך עולם הבא. ביידע מוזן גיין צוזאמען. דאס איז דער טעם פארוואס די תורה זאגט צו הבטחות אויף גוטע עולם הזה — ווייל אן דעם איז עולם הבא אויך נישט מעגלעך.

2. **דער לאגישער מעכאניזם — לפי ערך החכמה שקונה בעולם הזה:** וויפיל עס פעלט איינעם בעולם הזה, פעלט אים אויך בעולם הבא, ווייל „לפי ערך החכמה שקונה בעולם הזה“ — דער עולם הבא איז פראפארציאנאל צו וואס מ'איז קונה בעולם הזה. א גוף שלם איז א תנאי — איינער וואס איז קראנק און זיין מוח ארבעט נישט, קען ער זיין דער גרעסטער צדיק, ער עסט קיינמאל נישט קיין חמץ פסח, אבער ער קען נישט טראכטן, און טראכטן איז א תנאי פאר עולם הבא.

3. **די קשיא פון „לפום צערא אגרא“ און צדיק ורע לו:** מ'זעט דאך אז מענטשן וואס האבן צרות קענען נאך אלץ לערנען — און אפילו טראכטן צען טויזנט מאל מער ווי מענטשן וואס ס'גייט זיי גוט! דער רמב"ם אליין זאגט דאך אז עשירות מונע מענטשן — ווען ס'גייט זיי גוט טראכטן זיי נישט! **תשובה:** דאס איז דער „יוצא מן הכלל“. דער וואס איז מקיים תורה מעוני, וואס ער איז זיך מתגבר, דורך דעם ווערט ער נאך בעסער — אבער דאס איז

הגוים... וכתתו חרבותם לאתים... לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה."

פשט:

אלע פעלקער וועלן קומען לערנען פון משיח, און דורך דעם וועט ווערן שלום אין דער וועלט.

חידושים און הסברות:

1. **שלום קומט פון דעת, נישט פון מיליטערישע מאכט:** דער באקאנטער שטיקל נבואה אז עס גייט זיין שלום — „לא ישא גוי אל גוי חרב" — קומט אויך פון דעת. אויב מ'האט א מחלוקת, גייט מען צו משיח'ן פרעגן וואס איז די הלכה, און ער וועט פסק'ענען, און עס גייט נישט זיין קיין געראנגל. דער שלום איז א רעזולטאט פון חכמה, נישט פון כח.

2. **א מאסשטאב פאר גאולה:** אזוי לאנג ווי פעלקער קומען קיין ארץ ישראל וועגן א נייע וואפן אדער א בעסערע שטיקל מלחמה, זענען זיי נאך ווייט פון די גאולה פון מלכות בית דוד. דער סימן פון אמת'ע גאולה איז ווען פעלקער קומען צו לערנען דרך ה'.

3. **„כל הגוים" — פירושו:** „כל הגוים" מיינט נישט דוקא אלע פעלקער ממש, נאר יעדער פאלק גייט שיקן זייערע חכמים זיך אויסלערנען פון אידן.

4. **גוים און עולם הבא דורך לימוד פון משיח:** לויט דעם רמב"ם קומט אויס אז די גוים וואס גייען קומען לערנען פון משיח גייען צום סוף אויך באקומען עולם הבא. דער רמב"ם האט שוין פריער געזאגט אז חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא — אבער דא איז מער: זיי וועלן האבן נישט בלויז מעשים טובים ווי א סתם חסיד אומות העולם, נאר זיי וועלן האבן חכמת אלקות, דעם עסק מיט אלקות אליין.

„אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד"

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„ונשתונו בדברי חכמי הראשונים שאמרו אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד."

פשט:

דער רמב"ם שטימט מיט דעם מאמר חז"ל אז דער איינציגער חילוק צווישן עולם הזה און ימות המשיח איז שעבוד מלכות.

חידושים און הסברות:

1. **שעבוד מלכות איז נישט קיין קלייניגקייט:** דאס וואס „אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות" מיינט נישט אז עס איז א קליינע זאך. א מלכות קען ברענגען מיט זיך געוואלדיגע גוטע זאכן — מנוחה, מעגלעכקייט צו לערנען, א גוטער רבי (משיח אליין), חכמה פאר דער גאנצער וועלט. „שעבוד מלכות בלבד" כולל אין זיך אלע פאזיטיווע אספעקטן פון א אמת'ע מלכות ישראל.

[דיגרעסיע: קליינע גאולות און קליינע משיח'ן]

פונקט אזויווי עס איז דא אן אתחלתא דגאולה — וואס רבי'ס רופן „קליינע גאולות" — ווען מ'האט אביסל מנוחה פון די גוים, אזוי איז אויך דא „קליינע משיח'ן". ווען א קליינע גרופע אידן זיצן צוזאמען, עוסק במצוות, מיט א רואיגקייט, און א רבי לערנט זיי אויס דרך ה' — איז דאס א בחינת משיח. פון דעם זאגן חסידים אז יעדער רבי איז א בחינת משיח: וואס איז משיח? ער לערנט אויס דרך ה', און מ'קען זיצן לערנען און קיינער שטערט נישט.

(עולם כמנהגו נוהג), אבער עס איז א קריטישע הכנה צו עולם הבא. מ'דארף האבן (א) קיין שעבוד מלכות, און (ב) א משיח וואס איז א גוטער רבי — דורך דעם קען מען ארויסלערנען פון יעדן איינעם חכמה און דרך ה', און דורך דעם זוכה זיין צו עולם הבא. דערפאר איז עס פארשטאנדיק אז אפילו נביאים און חכמים גלוסטן דערצו — ווייל דוקא א חכם וייל אז די **גאנצע וועלט** זאל קומען צו חכמה.

3. **„מלכות הרשעה" — טיפערע באדייטונג:** מלכות הרשעה מיינט נישט בלויז אז א מלכות מאכט א גזירה אז מ'קען נישט לערנען. עס מיינט אז די גאנצע וועלט לעבט אויף שטותים, עבודה זרה, און נארישקייטן — א מענטש קען זיך נישט פילן רואיג אין אזא סביבה. דאס שטערט נישט נאר פראקטיש, נאר אויך גייסטיג. דער רמב"ם אין **מורה נבוכים** ברענגט אז נבואה דארף זיין מתוך שמחה, און איינער וואס איז אונטערגעדריקט אונטער א מלכות הרשעה האט עצב גדול וואס פארמיידט נבואה. אויך אין דער **הקדמה צום יד החזקה** שרייבט דער רמב"ם אז ווען עס איז געווארן נתרבו הצרות, האט מען נישט געהאט מער די שכל צו קענען איבערגעבן תורה שבעל פה מדור לדור כראוי.

משיח'ס דריי מעלות — מלכות, חכמה, נבואה

דער רמב"ם'ס ווערטער:

„כשיעמוד המלך המשיח מזרע דוד, בעל חכמה יתר משלמה, ונביא גדול קרוב ממשוה רבינו. לפיכך ילמד כל העם ויורם דרך ה'."

פשט:

משיח וועט פאראייניגן דריי מעלות: מלכות פון דוד, חכמה מער ווי שלמה, און נבואה נאנט צו משה רבינו. דורך דעם וועט ער אויסלערנען דעם גאנצן פאלק.

חידושים און הסברות:

1. **די דריי מקורות פון משיח'ס כוחות:** מלכות קומט אים פון דוד (זרע דוד), חכמה נעמט ער פון שלמה (יתר משלמה), און נבואה נעמט ער פון משה רבינו (קרוב ממשוה — נאנט צו משה'ס מדרגה, אבער נישט גלייך, ווייל גרעסער ווי משה רבינו איז נישטא). דאס מאכט אים דעם אידעאלן מלמד: ער האט די אויטאריטעט (מלכות), דעם אינהאלט (חכמה), און דעם ג-טלעכן קשר (נבואה).

2. **„לפיכך ילמד כל העם" — משיח איז בעיקר א רבי:** דער עיקר תפקיד פון משיח איז נישט בלויז פאליטיש-מיליטעריש, נאר ער איז א גוטער רבי. ווען מ'בעט אויף משיח, בעט מען בעצם אויף א גוטן רבי'ן. חוץ פון דעם וואס ער מאכט מנוחה פון שעבוד מלכות (נעגאטיוו — אוועקנעמען שטערונגען), לייגט ער אויך צו פאזיטיוו — ער לערנט אויס דרך ה'.

3. **„מיט זיין מויל הרג'ענען רשעים" — א נייע הסברה:** יעדער ווייסט נאכצוזאגן אז משיח הרג'עט רשעים מיט זיין מויל. דער חידוש: ויאזוי? דורכדעם וואס ער איז א גוטער רבי ווי שלמה, דוד, און כמעט משה — ער לערנט אויס נישט נאר אידן, נאר אויך גוים. דורך דעם ווערן רשעים „געהרג'עט" — נישט פיזיש, נאר דורך חכמה און לימוד.

די גוים אין ימות המשיח

דער רמב"ם'ס ווערטער (מיט פסוקים):

„שנאמר 'והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים... ונהרו אליו כל הגוים, והלכו עמיים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה'... ויונו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה... ושפט בין

וויאזוי קען דער רמב"ם זאגן אז די עיקר... לאמיר זאגן גענוי די זאך וואס ער זאגט און וואס ער ברענגט לכאורה. דער רמב"ם זאגט אז די עיקר שחר, די שחר פון מצוות, איז נאר וואס ער רופט עולם הבא, וואס הייסט ביי די רמב"ם וואס אנדערע רופן עס עולם הנשמות, אדער די נשמה אן די גוף. דאס איז די איינציגסטע, די עיקר שחר. די אנדערע וועט זיין די טובה, די טובה פון וואס מ'באקומט פון מצוות, פון גיין בדרכי האמת, ווי דער רמב"ם רופט עס. איז דאס. לכאורה איז דא אסאך פלעצער אין חומש און אין נביאים וכתובים וואס ס'זעט אויס אז ניין, אז די טובה פון די פאלגן די תורה איז טאקע יא זאכן פון די גוף. דערפאר פרעגט ער די קשיא און ער זאגט א תירוץ.

די ווערטער פון די רמב"ם

זאגט דער רמב"ם, "**אחר שנודע שמתן שחרן של מצוות...**" נאכדעם וואס אונז ווייסן שוין די הנחה וואס מ'האט דא אראפגעלייגט אין די לעצטע פאר פרקים, אז די מתן שחרן של מצוות...

Speaker 1: יא, אין די לעצטע פרק, אבער פארדעם אביסל יא.

Speaker 2: "**...והטובה שנוכה לה אם שמרנו דרך ה'...**" און די טובה וואס אונז גייען זוכה זיין אויב מ'וועט היטן דרך ה'. און די סתם מצוות, מצוות איז אלע מצוות מעשיות, עשה ולא תעשה. דרך ה' איז די אמונות. דרך ה' איז די "והלכת בדרכיו", אלע ענינים פון מידות. "**...והטובה שנוכה לה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה...**"

Speaker 1: ניין, הכתוב בתורה גייט ער אויף די מתן שחרן אדער אויף די טובה, ניין? דרך ה' הכתוב בתורה גייט ער אויספירן.

Speaker 2: אקעי. "**...היא חיי העולם הבא...**"

דיסקוסיע: דער רמב"ם'ס כפל לשון – מתן שחרן = הטובה שנוכה לה

וואס איז דאס? חיי העולם הבא. איך זאג אלעמאל די טייטש פון די סארט לשונות פון די רמב"ם, אז דער רמב"ם זאגט אז צוויי זאכן זענען די זעלבע. געווענליך ווען דער רמב"ם זאגט א כפל לשון, דאס מיינט, איך מיינן אז איך בין גערעכט, איז אז דער רמב"ם מיינט צו זאגן אז דאס איז די זעלבע זאך. מתן שחרן של מצוות איז לשון חכמים, יא? מתן שחרן של מצוות, לכאורה מיינט עס סתם, מען טוט מצוות. זאגט דער רמב"ם, ניין, מתן שחרן של מצוות איז אן אנדערע וועג פון צו זאגן "הטובה שנתקל בה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה". וועלכע דרך ה'?

Speaker 1: דו ביסט גערעכט, דרך ה' וואס אברהם אבינו האט שוין געהאט, די דרך פון לעבן ווי א גוטער מענטש.

Speaker 2: אבער וואס איז די דרך ה' וואס שטייט אין די תורה? די מצוות. די מצוות זענען אויך די דרך ה' הכתוב בתורה.

עס איז זייער אינטערעסאנט, ווייל דא אליין ליגט אזא קלארע דעפינישאן צווישן די צוויי. מתן שחרן של מצוות זעט אויס אזויווי א טרענזעקשאן: דו טוט מצוות, באקומסט אויף דעם שחר. דאס איז שוין אסאך בעסער דעפיניד. ס'איז א געוויסע טובה, א געוויסע מדריגה פון גוטס וואס א מענטש איז זוכה אויף ער איז גענוג אויסגעארבעט און ער האט געהיטן דרך ה'. רייט, און דאס איז וואס חיי העולם הבא מיינט. ס'איז א טייטש, דער רמב"ם טייטשט. מתן שחרן של מצוות וואלט איך געטייטשט "הטובה שנתקל בה אם שמרנו דרך ה' הכתוב בתורה".

די פסוקים פון חיי העולם הבא און כרת

וואס איז דאס חיי העולם הבא? האט ער ווייטער געזאגט, חיי העולם הבא, **שנאמר "למען ייטב לך והארכת ימים"**. "והארכת ימים" איז זיין אויף א וועלט וואו מען שטארבט קיינמאל נישט, א לאנגע לעבן. "**וכדי שלא תאמר**", האט ער געזאגט די צוויי זאכן אין אנהייב פרק ז', רייט?

ווייטער, "**והנקמה שנוקם בה**", אויך די עונש האט דער רמב"ם געזאגט, וואס איז די נקמה? וואס מען נקמ'ט די רשעים **שעזבו אורחות הצדק הכתובות בתורה**. די נקמה וואס געשעט צו רשעים וואס פארלאזן איבער די דרכי הצדק וואס שטייט אין די תורה, "**היא הכרת**". דאס אז די נפש ווערט

Speaker 1: אה, רבותי, אונז לערנען הלכות תשובה פרק ט'. זאג דיין הקדמה.

Speaker 2: יא, אונז האלטן שוין ברוך השם כמעט ביי די ענד פון ספר המדע, און ברוך השם אז יעדער שיעור ווערט געהערט פון אפאר הונדערט מענטשן, און ס'איז צייט צו מאכן די שיעור נעמען נעקסט לעוועל ווי מ'זאגט. אונז גייען מיר נאך אביסל אנהייבן יעצט ספר אהבה. אנגעהויבן פון ספר אהבה גייט מען יעצט שוין אויף יעדע שיעור זיין א ספאנסער פאר די שיעור, כדי צו קענען אויסהאלטן די בית המדרש דא און זאלן מיר קענען אנגיין מיט די שיעור. סאו יעדן טאג וועט מען אויסרעכענען די נעמען פון די נדבנים, די לעילוי נשמות, און אזוי ווייטער.

און בעזרת השם אונז גייען מיר מאכן א גרויסע סיום ווען מיר ענדיגן, נישט קיין נפקא מינה ווען מיר ענדיגן ספר המדע, אבער על כל פנים פארזיכער ווען מיר ענדיגן בעזרת השם ספר אהבה, וועלן מיר זיך צוזאמענקומען מיט הונדערטער מענטשן, מקשיבי השיעור, און מיר וועלן צעלעברעיטן די שמחת התורה. געוואלדיג.

Speaker 1: פרק ט' אינעווייניג.

Speaker 2: און מ'דארף האבן וויסן אז די שיעור ווערט געווענליך רעקארדעד שוין פאראויס, סאו בעזרת השם מארגן גייען מיר שוין אנהייבן רעקארדן ספר אהבה. סאו ווער ס'ווייל מנדב זיין די ערשטע פרק, זאל אריינשיקן א מעסעדזש. מ'וועט מאכן אפיציעלע לינקס מיט זאכן. מ'קען שיקן א מעסעדזש פאר מיר, אדער פאר ר' יואל אשר, אדער פאר די אנדערע גבאים פון די שיעור, און מ'קען זיך אריינכאפן. קען זיין אז די ערשטע פאר זענען שוין פארקאפט, מ'וועט טשעקן, אבער על כל פנים מ'זאל זיך שוין אנרופן. שוין.

אה, יעצט גייען מיר לערנען פרק ט'.

הלכה א – די קשיא: וויאזוי שטימט עולם הבא מיט די פסוקים פון עולם הזה'דיגע שחר?

דער רמב"ם'ס סטרוקטור אין ספר המדע

Speaker 2: זאגט דער רמב"ם. איז אזוי, אונז האבן געלערנט, אזויווי אונז האבן געלערנט, איך האב געזאגט פריער, די יסוד, אדרבא, די יסודות האבן אלעמאל אין ספר המדע, אונז האבן שוין געזען דאס דריטע מאל, מיינן איך, אדער אפילו די זעלבע סארט סטרוקטור. קודם איז ער מסביר א יסוד, ער ברענגט אויף דעם אפאר ראיות פון פסוקים, מאמרי חז"ל, ער איז מסביר אויך געוויסע קשיות, שכליות'דיגע קשיות וואס מענטשן קענען האבן שוועריגקייטן אנצונעמען די יסוד, דאס איז די ערשטע זאך. נאכדעם קומט נאך א פאראגראף וואס זאגט, אבער וואס טוט מען מיט אלע פסוקים וואס שטייען לכאורה פארקערט?

דער רמב"ם'ס גרעסערער סוד: די נשמה וואס לעבט לעולם ועד

און איך מיינן אז ס'איז דא איין גרעסערער סוד וואס דער רמב"ם זאגט עס גראדע אין ספר המדע אפאר מאל, אז אויסער די גוף און אויסער די כח החיים פון דעם מענטש, וואס געוויסע מאל רופט מען דאס אליין נפש אדער נשמה, וואס דאס איז די הארץ, די בלאד פלאז, די גאנצע זאך, חיים וואס איז נישט גוף, נאר ס'איז דא נאך עפעס א גרעסערער זאך וואס הייסט די השגה פון א מענטש, די חכמה, די נפש, די נשמה, ס'איז דא פארשידענע וועגן וויאזוי מ'רופט דאס, אבער דאס איז די חלק וואס א מענטש איז אזוי ווי א מלאך, און דאס לעבט לעולם ועד. און דאס איז שווער פאר א מענטש משיג צו זיין. ס'איז שווער פאר א מענטש משיג צו זיין אלוקות, ס'איז שווער פאר א מענטש משיג צו זיין ריינע נשמה אן א גוף.

Speaker 1: ערגעץ הער איך איינער וואס טייפט אריין.

דער רמב"ם'ס צווייטע פרק: די למדנות'דיגע קשיא

Speaker 2: סאו, יא, אבער דאס איז די רמב"ם'ס צווייטע פרק. ער רעדט נישט פון די שוועריגקייטן, ער האט שוין גערעדט וועגן דעם אין די פריערדיגע פרק. יעצט פרעגט ער מער אזוי ווי למדנות'דיג, איינער זאגט,

דיסקוסיע: די קאטעגאריעס זענען נישט אויסשליסליך

Speaker 1: אויף דעם איז א מלחמה. עס קען זיין אז אידן וואוינען אין ארץ ישראל אבער ס'איז א מלחמה. עס קען זיין אז אידן וואוינען נישט אין ארץ ישראל אבער ס'איז דא שלום. עס קען זיין אז אידן וואוינען אין ארץ ישראל אבער איז בשפלות, אזויווי ס'איז געווען אסאך מאל אידן זענען געווען אונטער די רומיים, אונטער אמעריקע געווען בעל הבית, און אזוי ווייטער. ער איז נישט דער קעניג, ער איז נישט דער בעל הבית.

Speaker 2: אדער אסאך מאל איז עס מער ספעציפיש צו הצלחת מעשה, "ואבדה".

Speaker 1: א מענטש, עס שטייט וועלכע סארט שכר מיינט ער דא?

Speaker 2: אבער אויפן קלארן, "ואבדה" איז דאך תלמודך בידך, "למען תצליח בכל אשר תעשה".

Speaker 1: יא.

Speaker 2: "ואבדה" אדער נישט האבן הצלחה. "ושאר כל דברי הברית", אדער אלע אנדערע דברי הברית מיינט ער וואס שטייט אין פרשת האזינו, אדער אין איינע פון די תוכחות, וואס די תורה ענדיגט, "דברי הברית", דברי הברית איז תוכחה, יא.

איז דאך שווער, אונז האבן געזאגט אז די עיקר שכר, אז די שכר פון די מצוות איז חיי העולם הבא, און דא שטייט חיי העולם הזה.

דער רמב"ם'ס תירוץ: "כל אלה הדברים אמת היו ויהיו"

יא, זאגט דער רמב"ן אזוי: "כל אלה הדברים אמת היו ויהיו". די אלע זאכן, די אלע עולם הזה'דיגע זאכן, אזויווי שובע ורעב, מלחמה ושלום, איז אמת, זיי זענען געווען, ווען אידן האבן געווען גוט איז געווען גוט, און ווען אידן האבן נישט געווען גוט איז געווען נישט גוט. "ויהיו", ס'גייט נאך אלץ זיין אזוי. און ס'איז אמת אויך אז בימות המשיח וועט זיין כל טובות התורה.

דיסקוסיע: וואס מיינט "אמת היו ויהיו"?

אמת איז אן אינטערעסאנטע זאך. אמת איז נישט דווקא וואס גייט זיין. אמת איז וואס איז מופשט, אמת וואס איז נישט קיין חיה גוף, איז אלעמאל אמת. די סארט אמת איז "היו ויהיו", ס'איז געווען, דאס הייסט אז דו זאגסט אז ס'איז אמאל געווען גוט, "ויהיו", ס'וועט נאך זיין גוט, און נישט שלעכט. אויך אפשר מיינט דער רמב"ן זאלסט נישט מיינען אז די ברית איז בטל געווארן, אזויווי אנדערע רעליגיעס מיינען, חלילה, ס'איז נאך אלץ אמת.

און אפשר מיינט ער "ויהיו" אויך אפילו ימות המשיח. און נאך ימות המשיח קען נאך אלץ זיין מלחמה. אויב דעמאלטס וועלן אידן, אז אידן וועלן זיין וואויל וועט קומען משיח, אבער נאכדעם וועלן אידן ווייטער, זיי וועלן נישט פארלירן די בחירה, און אידן וועלן נישט זיין וואויל, וועט קומען א פרישע גלות אדער א פרישע שפלות און אזוי ווייטער.

"ובזמן שאנו יושבים ועוסקים בתורה, יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולן", וועלן קומען צו אונז די טובות העולם הזה, אלע טובות העולם הזה וועלן צו אונז באקומען.

"ובזמן שאנו עוברים עליהן, תקרא אותנו ותגישנו אלינו", בלשון נקרא, תקרא מיט אן אל"ף, "תקרא אותנו ותגישנו אלינו הרועה שכתוב", אזוי ווי עס שטייט אין די פסוק

הלכה א (המשך) — "הוה ויהיה": די ברית איז אייביג גילטיג

אן אמת'דיגע זאך וואס גייט זיין אמת, וואס איז נישט מופשט אמת וואס איז נישט קיין חיה אגב, איז אלעמאל אמת. די סארט אמת איז הוה ויהיה — עס איז געווען. דאס הייסט אז דו זאגסט אמאל געווען גוט, ויהיה, עס וועט נאך זיין גוט, אדער עס וועט נאך זיין גוט און נישט שלעכט.

אויך אפשר מיינט דער רמב"ם, דו זאלסט נישט מיינען אז די ברית איז בטל געווארן, אזוי ווי אפשר אנדערע רעליגיעס מיינען. חלילה, עס איז נאך אלץ אמת.

פארשניטן און איז נישט זוכה צו די לאנגע לעבן, שנאמר "הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה". די נפש וואס האט עון בה גייט ווערן נכרת.

דיסקוסיע: כרת — שטראף אדער נאטירליכע קאנסעקווענץ?

Speaker 1: איז אויב אזוי איז שווער, ער זאגט נאר איבער וואס ער האט געזאגט נאר וואס א פרק צוריק.

Speaker 2: ניין, ס'איז אינטערעסאנט, ווייל דער פסוק זאגט יא, אז די נפש וואס האט אין זיך עון... עס זעט ווייניגער אויס ווי א שכר אדער אן עונש, עס זעט מער אויס אזוי ווי מען קען עס אריינטייטשן: די נפש איז פארשמוצט, ס'האט אין זיך עון. אויב ממילא קען נישט די נפש משיג זיין אין באקומען עולם הבא, אין באקומען חיים נצחיים. ס'איז מיר נאר אז ס'עקזיסטירט נישט ווי פארשמוצט. ס'איז דא צוויי, I don't know.

Speaker 1: פשט רעדט זיך די פסוק אין עתיד.

Speaker 2: ניין, אבער ער זאגט "והאבדתי", ממילא איז די כרת די כרת הנפש, אז זי קען נישט, די נפש איז נישט קעניג צו אויף שכר, אויף השגות אלוניות. אבער די רמב"ם בעיקר מיינט די דאפלטע לשון וואס ער האט געברענגט, די כרת בעולם הזה און די כרת בעולם הבא וואס די מדרש דרש'ט.

די קשיא: וואס טוט זיך מיט די פסוקים פון עולם הזה'דיגע שכר?

זאגט ער, אויב אזוי, זאגט די רמב"ם אזוי, ס'וועט קומען א איד, איינער וואס לערנט די שיעור, ער הערט אויס די שיעור, ער זאגט, "אקעי, איך נעם אן די הנחה פון די רמב"ם. אבער וויאזוי שטימט עס מיט די אלע פסוקים אין די תורה? מה יעשה שכתוב בתורה, און די תורה שרייבט מערערע מאל... "כל התורה כולה שטייט אסאך מאל..."

Speaker 1: יא, די רמב"ם'ס שיעור רופט מען "כל התורה כולה".

Speaker 2: וואס טוט זיך מיט די אנדערע כל התורה כולה, די אריגינעלע כל התורה כולה? וואס שטייט דערין? ס'שטייט מערערע לשונות פון, ענליך צו — די רמב"ם ברענגט נישט אן קיין קוואט, ס'איז נישט קיין קוואט, אבער ס'איז אזויווי "אם תשמעו יגיע לכם", אויב איר וועט אויסהערן די תורה וועט איר באקומען די שכר, "ואם לא תשמעו יקרה אתכם", ס'וועט געשען צו אייך די אפאזיט. וועלכע? "וכל אותן הדברים בעולם הזה", און די אלע זאכן וואס די תורה זאגט וואס גייט קומען צו אייך שכר אדער עונש, זענען נאר דברים בעולם הזה, זענען זאכן פון די וועלט, זענען וועלטליכע זאכן.

די רמב"ם'ס רשימה פון עולם הזה'דיגע שכר און עונש

כגון, אזוי ווי ס'שטייט אין די תורה אסאך מאל, אויב מ'וועט טון די רצון השם וועט זיין שובע, וועט זיין זאט.

Speaker 1: יא, אזויווי מיר זאגן יעדן טאג ביי "והיה אם שמוע", ס'וועט זיין צו עסן, "ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת". און אויב נישט, וועט זיין רעב, "ועצר את השמים ולא יהיה מטר", וועט זיין הונגעריג.

Speaker 2: אדער אסאך מאל אין די תורה שטייט, אויב וועט נישט זיין וואויל וועט זיין מלחמה, און אויב מ'וועט יא זיין וואויל וועט זיין שלום. אינטערעסאנט, נאך א זאך, ער הייבט אן מיט גוט און ענדיגט מיט שלעכט, חוץ מלחמה ושלום זאגט ער פארקערט. און מלכות ושפלות.

Speaker 1: אפשר מלחמה איז גוט...

Speaker 2: ניין, מלחמה מיינט נישט מ'פארלירט. מלחמה מיינט צו זאגן...

Speaker 1: ניין, מלחמה מיינט נישט מ'פארלירט. מלחמה מיינט ס'וועט זיין א מצב מלחמה, ס'וועט נישט זיין קיין מנוחה.

Speaker 2: און מלכות, דאס איז אז אידן וועלן זיין מלכים, וועלן זיין גרויסע, וועלן זיין על הגובה, וועלן זיין הויך, ושפלות, זיי וועלן זיין אראפגעקלאפט און זיין אונטערגעווארפן אונטער מלכות. און ישיבת ארץ ישראל, עס זאלן אידן זאלן וואוינען אין ארץ ישראל, אדער פארקערט, אידן זאלן זיין פארטריבן אין גלות.

מיטלען, אדער ווי די רמב"ם זאגט אין די הקדמה, מער אויף ענגליש, "די ענד" און "די מינס", אדער אויף אידיש, די היכי תמצא און די תכלית. אנדערע ווערטער, דער רמב"ם זאגט, אוודאי, תכלית. אנדערע ווערטער, שרר וואס? די פאר וואס איז מען א גוטער מענטש, איז מען א גוטער איד, און די אורחות הצדק ככתוב בתורה וכו'. די גאול פון אלעס איז נאר עולם הבא.

אבער כדי צו זיין מקיים עולם הבא, דארף מען האבן עולם הזה. מ'קען זיך נישט לערנען, אין עולם הבא באקומט מען נישט קיין שרר, ווי ער זאגט, עבודת ה' איז נישט דא בעולם הבא. אדער ווערן א גוטער מענטש ווערט מען נישט בעולם הבא. כדי צו קענען מקיים זיין עולם הבא, מוז מען קודם האבן עולם הזה.

ממילא, די ברכות איז אז מ'זאל קענען טון, נישט אין די מין טיים, אז מ'זאל קענען, ס'איז על ידי זה, ס'איז א הכנה צו די גרעסערע שרר. ס'איז אוודאי אמת, נישט נאר ביזן קרעטשמע, מ'קומט נישט אן צום קרעטשמע אנדערש. ס'איז אויך א חלק פון די הכנה. ס'איז די הכנה, און ס'גייט דווקא דא אזוי, ווייל ער גייט ברענגען די פסוק "אין שרר בשאול", ס'איז נישטא קיין... און ווען מ'איז טויט קען מען נישט ווערן א צדיק און נישט קיין רשע, מ'דארף האבן א מענטש וואס איז א יצור חי.

הלכה א (המשך) — "אלא כך היא עצת הדברים": דער רמב"ם'ס הסבר פון דער סיסטעם

סא דאס איז די עיקר חילוק. אוודאי שטייט אין די תורה אז ס'גייט באקומען די אלע גוטע זאכן, און ס'גייט טאקע קומען. אבער די תורה איז נישט וועגן דעם, ס'איז נישט כדי אז מ'זאל האבן א גוטע עולם הזה. און שרר איז אויכעט נאר א סטעפ כדי מ'זאל קומען צו עולם הבא.

זאגט ער, **אלא כך היא עצת הדברים**, אזוי גיי איך עס אראפלייגן, און דאס איז די וועג עס צו פארשטיין. זאגט ער, **הקב"ה נתן לנו תורה זו**, יא, דער אייבערשטער האט אונז געגעבן די תורה, און די תורה ווערט גערופן **עץ החיים**, דער בוים וואס פון דעם קומט ארויס לעבן, דאס מיינט חיי העולם הבא.

"דעה גמורה נכונה" — נישט בלויז אמונה פשוטה

כל העושה בה, כל הכתוב בה, ויודעו דעה גמורה נכונה, דער וואס ער טוט אלעס וואס שטייט אין די תורה, און ער ווייסט די תורה, אבער ער ווייסט די תורה נישט סתם אויבן אויף, נאר ער ווייסט עס **דעה גמורה נכונה**, ער פארשטייט די חכמת התורה, די סודות התורה נכונה, די חכמת המציאות, גמורה נכונה **לאפוקי** דער וואס ער ווייסט עס נאר בבחינת אמונה פשוטה, ס'איז נישט קיין דעה נכונה, ס'איז נישט קיין דעה גמורה, **זוכה בה לחיי העולם הבא**, איז די תורה מאכט אים זוכה זיין אין חיי העולם הבא.

"לפי גודל מעשיו וגודל חכמתו"

און חיי העולם הבא איז אויך נישט דא א **one size fits all**, נאר **לפי גודל מעשיו וגודל חכמתו יהיה זוכה**, זיין השגה לעולם הבא גייט זיין, זיין שרר לעולם הבא גייט זיין לפי ווי סאך זענען געווען זיינע מעשים און זיין חכמה.

אבער לאמיר נאר געדענקען, ווייל דער רמב"ם זאגט עס באריכות און ער לייגט אריין א גאנצע ווערטער וואס דער עולם כאפט נישט, דער רמב"ם זאגט אז עולם הבא באקומט מען נישט פאר טון מצוות, נאר, אוודאי מ'דארף טון אלע מצוות, אבער מ'דארף אויכעט, ס'איז נישט גענוג, מ'דארף וויסן וואס ס'שטייט אין די תורה, אין אנדערע ווערטער, די סודות התורה און די חכמת התורה, און מ'דארף עס וויסן א דעה גמורה, אן דעם באקומט מען נישט קיין עולם הבא. אזוי שטייט דא זייער גוט.

הלכה א (המשך) — "והבטיחנו בתורה שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש"

סא דאס איז די דזשענעראל מעשה, ווער ס'גייט אין די תורה קומט אן צו עולם הבא, אוודאי. איז אויב אזוי וואס דארף איך?

און אפשר מיינט ער ויהיה אויך אפילו ימות המשיח, און נאך ימות המשיח קען נאך אלץ זיין מלחמה. דעמאלטס וועלן אידן, אויב אידן וועלן זיין וואויל וועט קומען משיח, אבער נאכדעם וועלן אידן ווייטער זיך נישט פארלירן די בחירה. אויב אידן וועלן נישט זיין וואויל, וועט קומען א פרישע גלות אדער א פרישע שפלות אדער עפעס אזוי ווייטער.

הלכה א (המשך) — "יגיעו" vs "תקרא": די דיוק פון אקטיווע השגחה און הסתרת ההשגחה

"ובזמן שאין אנו עוברים על מצוות התורה", זאגט ער, **"יגיעו אלינו טובות העולם הזה כולם"**. וועלן אנקומען צו אונז טובות העולם הזה, אלע טובות העולם הזה וועלן אנקומען. **"ובזמן שאנו עוברים עליהם תקרא אותנו"**, עס וועט געשען צו אונז בלשון נקרה.

זייער אינטערעסאנט, ער זאגט תקרא מיט אן אל"ף. תקרא אותנו, עס וועט געשען צו אונז **הרעות הכתובות**, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק "כל הרעות הכתובות בספר הזה", וועלן קומען צו אונז.

דער דיוק פון "תקרא" און דער רמב"ם'ס שיטה אין הלכות תעניות

די דיוק פון תקרא זע איך איז א זייער גוטע דיוק. איך האב יעצט, ווייל ס'איז ידוע דער רמב"ם אין הלכות תענית, וואס ער קומט אן דערצו אין די ענד פון ספר זמנים, אז טובות איז כבוונה כביכול, דאס הייסט, דער אייבערשטער מאכט אז א מענטש זאל פילן זיין השגחה וכדומה. אבער רעות איז נישט אז דער אייבערשטער טוט רעות, נאר עס איז נהדרת ההשגחה, דער אייבערשטער נעמט אוועק די השגחה. דאס ווענדט זיך, "והלכתי עמכם בקרי", דער רמב"ם טייטשט.

אזוי זאגט דער רמב"ם ביידע, יא. פריער אויך האט ער געזאגט "יקרה אתכם". ממילא, "אם לא תשמעו יקרה אתכם". יא, "יגיעו" האט ער פארציילט, איך האלט דיך אין די שוץ, עס וועט זיין בהשגחה, בדעת. און אויב נישט, וועט ענק געשען, נישט אז איך וועל ענק טון שלעכטס, נאר עס וועט געשען, אין די נאטור וועט ענק געשען שלעכטע זאכן.

פאראלעל צו עולם הבא

ס'איז ענליך צו וואס דער רמב"ם האלט באמת'דיג וועגן עולם הבא אויך. ער טייטשט עולם הבא, אז ווען דער עונש איז נישט פשט אז עס געשעט אן עונש, נאר דו האסט נישט די שרר, דו האסט נישט די השארת הנפש, ממילא ביסטו נאבד. נאבד איז נישט קיין זאך וואס מען דארף פאזיטיוו טון, ס'איז וואס ס'וועט געשען פאר א בהמה, אזוי ווי א בהמה.

אלטערנאטיווער פירוש: "תקרא" בלשון קריאה

ס'איז זייער אינטערעסאנט, ווייל איך וואלט געטראכט אז תקרא איז בלשון קריאה, נישט בלשון מקרה. מיינט אזוי ווי די וועלט איז דער ספר, די ספר תורה של אלקים. דער אייבערשטער ליינט פאר, און די ספר ליינט ער פאר אויף, און ווען עס געשעט עקשאנס אויף דער וועלט ליינט ער עס פאר אויף דער ספר העולם. אזוי ווי ס'שטייט "אוודאי מלישן קריא וכו' ולך תהיה מקריא וכו'".

הלכה א (המשך) — "אין אותן הטובות סוף מתן שכרן": עולם הזה איז נישט דער תכלית

זאגט ער, אפילו הכי, פון דעסטוועגן, **"אין אותן הטובות הם סוף מתן שכרן של מצוות"**. די טובות זענען נישט די פול סטאר, ס'איז א חלק פון די סטאר, אבער דאס איז נישט די ענד, דאס איז נישט די ענדגילטיגע מתן שכרן של מצוות. **"ולא אותן הרעות הן סוף הנקמה שנוקמים מעובר על כל המצוות"**. די רעות, די שלעכטע זאכן וואס געשעען אלס עונש, איז נישט סוף הנקמה, איז נישט די ענדגילטיגע נקמה שנוקמין מעובר על כל המצוות.

דער חילוק צווישן "סוף" (תכלית) און "אמצעים" (מיטלען)

וואס ער וויל דער עיקר זאגן, און ער גייט עס אראפלייגן אביסל באריכות כדי מ'זאל קענען פארשטיין, ווייל אויב נישט ווערט מען פארלוירן פון די אריכות. דער רמב"ם זאגט א סימפל זאך. דער חילוק איז סוף און די

אייבערשטער האט פריער געזאגט אז מיר וועלן באקומען אלע מיני טובות בעולם הזה, און דער פוינט פון דעם וועט זיין "צדקה", אז מיר וועלן טון צדקה ומשפט, אז מיר וועלן טון די מעשים טובים וואס ברענגען צו עולם הבא. אזוי וואלט איך פארשטאנען פון דעם וואס ער זאגט "אחר שהבטיח טובות העולם הזה".

"שכר מצוה מצוה"

סאו וואס לייגט דער פסוק צו? דער רמב"ם זאגט אז נאכדעם... אה, אז די טובות העולם הזה זאגט ער, אלס א זאך אחרונה, "צדקה תהיה לנו". סאו די טובות העולם הזה קומט נישט נאך די מצוות, נאר עס קומט מיט די מצוות, צו מוסיף זיין צו קענען טון מער מצוות.

שכר מצוה מצוה. שכר מצוה איז אז דו קענסט טון נאך א מצוה.

הלכה א (המשך) — די נעגאטיווע זייט: עונש = אוועקנעמען די מעגלעכקייט צו לערנען

אזוי זאגט דער רמב"ם ווייטער, "וכן יעצוהו דעתו", און יעצט אויף די נעגאטיווע, יעצט אויף די עונש: "וכן יעניש את עוברי התורה שימנע מהם התורה מדעתם", אויב מיר וועלן עובר זיין אויף די תורה, וועט ער אוועקנעמען די תורה פון אונזער דעת, ער וועט נישט לאזן אונז נוצן די דעת פאר תורה.

ניין, אוועקנעמען די תורה פון אונז, נישט אויסרייסן, ער וועט נישט אוועקנעמען אונזער גאנצע דעת פאר תורה, נאר וואס דען? ער וועט אוועקנעמען אונזער דעת פון "עוסקים בה".

וואס מיינט "דעתם"?

איך מיינ אז אפשר מיינט ער מיט "דעתם" למעשה, יא, ווייל אין אנדערע ווערטער, דאס איז דאך די ווארט וואס ער זאגט דאך, ער ברענגט דאך אין הלכות תלמוד תורה, ער זאגט דאך "כל המקיים את התורה מעוני", דאס הייסט, בשעת וואס מ'איז מקיים, און נאכדעם באקומט מען די עונש, איז דאס שוין... ווען דו האסט נאך יא וואס צו עסן און דו לערנסט נישט קיין תורה, דאן וועט דיר דער אייבערשטער מאכן אז דו זאלסט נישט האבן וואס צו עסן, אז דו זאלסט ווייטער נישט קענען טון קיין תורה.

פאראלעל צו הלכות תשובה פרק ו'

און פראקטיש גערעדט, די מעשה וואס ער האט יעצט געזאגט, אז ווען מ'באקומט אן עונש קען מען נישט לערנען, דאס איז בעסיקלי וואס איז געזאגט אין הלכות תשובה פרק ו'. אז ס'ווערט אן עונש פון די זינדיגונגען אז מ'קען נישט תשובה טון. כאפסט?

רייט, ס'איז אויך פארט פון די זעלבע זאך, ווייל זיי קענען... דאס איז אלעס א סייקל.

הלכה א (המשך) — "ובכן הרענו בתורה שאם נעזוב התורה"

ובכן הרענו בתורה שאם נעזוב התורה, מדהיינו, אויב אונז וועלן מיר איבערלאזן די תורה, ווען אונז קענען מיר נאך, ווען אונז זענען מיר מחליט מיט אונזער רצון נישט צו טון די תורה, און אונז וועלן מיר זיין ביזי מיט עולם הזה, אונז וועלן מיר עוסק זיין אין הבלים וואס איז תלוי אין זמן, וואס ווערט פארביי, אלע שטותים.

מיידי מענדיק אבער,

דער ציקל פון עונש - "וישמך ישורון ויבעט"

Speaker 1:

דאס איז בעצם וואס איז געזאגט אין הלכות תשובה פרק ו', אז ס'איז אן עונש פון די זינדיגונגען אז מען קען נישט תשובה טון, כאפסט? ס'איז אויך פארט פון די זעלבע זאך, ווייל זיי קענען... דאס איז אלעס א סייקל.

והואיל והניחיה בתורה, שאם נעזוב התורה מעת עתה, און אונז וועלן איבערלאזן די תורה ווען אונז קענען נאך, ווען אונז זענען מחליט מיט אונזער רצון נישט צו טון די תורה, און אונז זענען זייער ביזי מיט עולם הזה, אונז זענען עוסק אין הבלים הזמן, הבלים וואס איז תלוי אין זמן וואס ווערט

זאגט דער רמב"ם, **והבטיחנו בתורה,** דער אייבערשטער האט אונז צוגעזאגט אין די תורה, **שאם נעשה אותה,** אויב מ'טוט די תורה **בשמחה ובטובת נפש,** מ'טוט די תורה בשמחה און מיט א גוטע נפש, מיט א חשק, **ונהגה בהכמתה תמיד,** דאס איז עפעס וואס דער רמב"ם גייט שפעטער אסאך ארויסברענגען, מ'גייט אייביג טראכטן אין חכמה.

זאגט ער דא אויך, טון תורה און טראכטן אין חכמת התורה. אפילו ווען ער זאגט אונז טון, לייגט ער צו נאך א זאך פון שמחה וטובת נפש.

אוועקנעמען שטערונגען און צוגעבן הילף

זאגט דער רמב"ם, וואס גייט געשען, די תורה איז אונז מבטיח אז אויב אונז גייען מיט דעם טון, **שיעזרו אותנו,** דער אייבערשטער וועט אונז העלפן פון זיין זייט אז מיר זאלן קענען טאקע משלים זיין זיך אין תורה. און וואס גייט ער טון? דער אייבערשטער גייט **אוועקנעמען כל הדברים המונעים אותנו מלעשותה,** אלע זאכן וואס האלטן אונז צוריק פון טון די תורה און פון לערנען די תורה, **כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן.**

דאס הייסט, א מענטש לערנט תורה, אבער ס'איז דאך דא מאורעות העולם וואס שטערט אים פון טון ווייטער די תורה. זאגט אונז די תורה, אזוי ווי דו וועסט טון דיין מאקסימום, דו וועסט טון דיין השתדלות אין לערנען תורה און טון תורה, וועט דער אייבערשטער אוועקנעמען די זאכן וואס שטערן פון טון מער תורה.

וישפיע לנו כל הטובות, ער גייט אונז משפיע זיין די אלע טובות פון שלום און שפע און געזונטהייט, און ער וועט אונז געבן די אלע טובות **המחזקות את ידינו לעשות את כל התורה, כגון שובע ושלום וריבוי כסף וזהב.** ער גייט אונז געבן, מיר זאלן זיין זאט און בשלום, און מיר זאלן האבן גענוג געלט. נישט ווייל דאס איז די שכר, נאר ווייל דאס העלפט אונז צו קענען טון די תכלית, דאס העלפט אונז אז מיר זאלן קענען לערנען נאך מער תורה, **כדי שלא נהיה עוסקים כל ימינו בדברים שהגוף צריך להם, אלא נהיה פנויים ללמוד בהכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא.**

דער "פערנעס" ארגומענט

דאס הייסט אזוי, אויב א מענטש לערנט תורה, אבער פלוצלינג מאכט זיך אים עפעס א מחלה, גייט ער נישט קענען ווייטער לערנען תורה. דאס איז נישט פער, ווייל ער גייט טון זיינס, און ער גייט אבער נישט קענען זוכה זיין צו עולם הבא ווייל ער האט נישט געקענט משיג זיין. זאגט דער אייבערשטער, אז דו גייסט לערנען, גיי איך מאכן זיכער אז דו זאלסט נישט דארפן זיין ביזי מיט די גוף. איך גיי מאכן זיכער אז אלעס זאל זיין בסדר. ממילא וועסטו קענען זיצן פנוי מיט א רואיגקייט, אזויווי ס'שטייט אין די נביא אז מ'וועט זיין פנוי, האבן די קאפ רואיג צו קענען לערנען חכמה און צו טון מצוות, כדי שנזכה לחיי העולם הבא. די תכלית איז די חיי העולם הבא.

סאו דאס וואס מ'האט הנאה אויף די וועלט אויב מ'לערנט תורה איז אויך די חכמה צו די אמת'דיגע שכר וואס איז עולם הבא.

"ללמוד בהכמה" — נישט "ללמוד בתורה"

און יא, מ'דארף באמערקן אז ס'שטייט נישט דא "ללמוד בתורה", ס'שטייט **"ללמוד בהכמה"**.

הלכה א (המשך) — דער פסוק "וצדקה תהיה לנו"

ובכן אנו אומרים בתורה, אחר שהבטיח בטובות העולם הזה, זאגט ער, נאכדעם וואס די תורה האט אונז צוגעזאגט טובות העולם הזה, שטייט אין די תורה, **"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת"**.

אזוי שטייט דער רמב"ם דעם פסוק, אז אויב מיר וועלן לערנען די תורה, וועט דער אייבערשטער אונז געבן צדקה, אונז געבן גוטס, כדי מיר זאלן קענען ווייטער טון די מצוות פון דעם אייבערשטן, כדי מיר זאלן קענען קומען אין עולם הבא.

"צדקה תהיה לנו כי," דאס הייסט, אויב מיר וועלן נישט מקיים זיין **"כל המצוה הזאת"**, וועט דער אייבערשטער אונז געבן צדקה בעולם הזה כדי צו קענען... איך מיינ פארקערט, דער רמב"ם זאגט "אחר שהבטיח". דער

"בשמחה ובטוב לבב" - וואס מיינט עבודה בשמחה?

Speaker 1

און דאס איז לכאורה אויך די "שמחה וטוב לבב" איז די שמחה פון טובת הנפש וואס ער האט פריער געזאגט. איך ווייס נישט פונקטליך וואס ער מיינט, ווייל דארט שטייט פארקערט, דער רמב"ם זאגט אויב מ'האט יא געדינט דעם אייבערשטן בשמחה ובטוב לבב, איז עס ווייטער זיין שמחה וטוב לבב. רייט? דאס איז דאך די ווארט. מ'דארף פארשטיין.

נמצא, קומט אויס, אז פירוש כל אותן הברכות והקלות הוא על דרך זה, אז די אלע ברכות און קלות וואס שטייט אין די תורה איז אין דעם אופן: **אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו, משפיע לכם את הברכות האלו ומרחיק הקלות, עד שתהיו פנויים להחכים בתורה ולעסוק בה, כדי שתזכו לחיי העולם הבא, וייטב לך לעולם.** דאך זיין גוט, **לעולם שכולו טובה, ותאריך ימים לעולם שכולו ארוך.** ממילא קומט אויס אז ער איז געווען זוכה לשני עולמות, לחיי העולם הזה, און ער איז אויך געווען זוכה לחיי העולם הבא, און פנים איז גאנץ ענליך.

דיסקוסיע: צוויי טייטשן אין "תחת אשר לא עבדת"

Speaker 1

אבער די מעשה, דער רמב"ם לייגט עס אריין. אקעי, מיינט דאך דער פסוק **"תחת אשר לא עבדת"**, וויאזוי מען נעמט צו פרש. אבער וויאזוי טייטשט מען די פסוק? ס'איז צוויי טייטשן אין די פסוק. מען קען טייטשן די פסוק, אז בשעת וואס איז געווען שמחה, ס'איז געגאנגען גוט, ווי דער רמב"ם זאגט, האסטו נישט געווען דער ערשטער מעשיך עבדת ה' נאר אז דו דינסט די תורה? מרוב כל, מרוב כל מיינט ווען דו האסט געהאט אלעס גוט, דעמאלטס האסטו געקענט דינען דעם אייבערשטן בשמחה ובטוב לבב.

רייט, ער זאגט, ס'קען אויך זיין, אז בשמחה איז א מחלוקת המפרשים, רוב מפרשים לערנען נישט אזוי. ס'קען אויך זיין אז בשמחה איז א וועג פון דינען דעם אייבערשטן. אבער וואס איז די חילוק? וואס מיינט צו דינען דעם אייבערשטן בשמחה ובטובת נפש? אזוי איז עס היינט פון די רמב"ם דא אויך, בשמחה ובטובת נפש אז דו דינסט דעם אייבערשטן איז... סאמאהא מ'דארף פארשטיין.

איך מיינ אז ווען א מענטש דינט דעם אייבערשטן בשמחה מיינט אז ער פארשטייט שוין דעמאלטס אז זיין עיקר איז זיין נשמה, אז זיין עיקר איז זיין דעת. מייבי, מייבי, סאמטיג לייק דעט. זייער גוט. דאס הייסט די שמחה איז צו זאגן... אז די שמחה ווייזט אז ער טשעקט דעם "מרוב כל", ער ווייסט אז דאס איז עס. ער פרייט זיך אז ער קען דינען דעם אייבערשטן, ווייל ער ווייסט אז דאס איז די ריכטיגע טובה.

זייער גוט. סאו די עבודה בשמחה לעומת עבודה נישט בשמחה איז איינער וואס ווייסט, אזוי ווי עובד מאהבה און נישט מאהבה, אזוי ווי ער גייט זאגן אין פרק י'. רייט, נעקסטע פרק. אז ווען ס'וואלט געשטאנען עבודה עושר בשמחה, וואלט מען געקענט מיינען אז ער האט נאך געבעך די ליטווישע פשט, ער מיינט געבעך אז מ'טוט מצוות און דער אייבערשטער געבט שחר.

Speaker 2

ניין, דער רמב"ם אליין, אונז האבן געלערנט די בעל תשובה, די מעלה פון א בעל תשובה, ווייל ער איז שוין טועם געווען שלעכט, ממילא קומט עס אים אן שווערער. דער רמב"ם ווייסט אויך די זאך פון לפום צערא אגרא, און מ'זעט עס אין אנדערע מיני ערטער.

Speaker 1

איך האב נישט געזאגט אז ער ווייסט נישט, אבער דער בעל תשובה אויך קען זיין איינער וואס ער ווייסט אז ס'איז אמת'דיג נישט גוט, ער איז געבעך אפגעקומען און אנגעהויבן.

Speaker 2

האלטט אז צוויי מענטשן, איינער וואס דינט מיראה און איינער וואס דינט משמחה. שמחה איז נישט מיראה, אקעי. וואס מיינ איך? זאג דיר דער

פארביי, און שטותים. כענין שנאמר **"וישמך ישורון ויבעט"**, מיינט נישט אז ס'איז צייטווייליג און ס'איז אייביג, ס'איז צייטווייליג און ס'איז שטותים.

אונז ליינען די נייעס, מארגן אדער צוויי שעה שפעטער איז די נייעס נישט אמת. ס'איז הבלים. קודם כל, די גאנצע זאך וואס די נייעס רעדט וועגן איז שטותים מיט לאקשן, וועלכע ליגענער האט געזאגט אז איראן האט באמבעס. צווייטנס, ס'איז זמן, ס'איז נאר צייטווייליג. אקעי, ער מיינט נישט ממש דאס.

כענין שנאמר - דאס איז וואס שטייט אין פסוק **"וישמך ישורון ויבעט"**. דאס טייטשט, ער איז נישט בועט געווען ווייל ער איז געווען הונגעריג, נאר ער איז בועט געווען ווען ער איז געווען זאט. בשעת וואס ער איז געווען זאט האט ער נאך געקענט.

אויף דעם איז די עונש, שדינו אמת, דער אייבערשטער וואס איז דינו אמת, וואס ער משפט'עט א מענטש לויט יושר, קומט די יושר אויף דעם איז, אז יוסר מענו עוזבם כל טובת העולם הזה, ער וועט אוועקנעמען פון דעם וואס האט איבערגעלאזט דעם אייבערשטן די טובת העולם הזה, שהם חזקו גופו ולבו, ווייל דאס האט דאך געמאכט אז דער מענטש זאל קענען בועט זיין מיט א ברייטקייט. **ומביא עליהם כל הרעות המונעים אותם מלקנות העולם הבא,** ווייל דער אייבערשטער וועט נישט נאכדעם וואס דו ביסט בועט געווען מיט אלעם גוטן, וועסטו שפעטער אנהייבן ווערן ווילן? ניין, ס'קומט זיך דיר נישט. מביא עליהם - ער ברענגט שלעכטס, **כדי שימנעו מלקנות העולם הבא, כדי שיאבדו ברשעם.**

דיסקוסיע: ווי טייטשט דאס מיט תשובה סוף לעבן?

Speaker 1

מ'דארף פארשטיין, דער רמב"ם האט דאך נאך אלעס אויך געזאגט אז מ'קען תשובה טון אפילו סוף לעבן. מ'דארף וויסן וויאזוי ס'טייט מיט יענע הלכה. אבער דער רמב"ם זאגט דיר דא די מעין פרעמינג, אז אויב ווען דו האסט נאך געקענט לערנען תורה, האסטו נישט געהאט קיין דאגות, האסטו מעדיף געווען, האסטו געטשוזט עולם הזה אווער עולם הבא, גייט דער אייבערשטער מאכן אז דו זאלסט ווייטער זיין ביזי און זיין געצווינגען צו טשוזן עולם הזה פשוט ווייל דאס איז שולל די ישוב הדעת, און דו וועסט מוזן זיין ביזי מיט דיין סרווייוול, און ממילא וועסטו אוודאי נישט קענען זוכה זיין צו חיי עולם הבא, ווייל דו גייסט נישט האבן קיין דעת. קיין חכמה, קיין נשמה מיט וואס צו קענען סרווייוון.

דער פסוק **"תחת אשר לא עבדת" - דריי אפציעס פון עבודה**

Speaker 1

אה, היות שכתוב בתורה **"ועבדת את ה' אלקיך אשר שלחך ה' אלקיך"**, **"תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל"**, ווען ס'איז דיר יא געגאנגען גוט האסטו נישט געדינט דעם אייבערשטן מרוב כל. וואס גייט זיין דיין עונש איז אז שפעטער גייסטו זיין ביזי דינען, וואס דעמאלטס וועסטו נישט קענען דינען דעם אייבערשטן. דו האסט געטשוזט דעם עולם הזה, גייט דער אייבערשטער מאכן דו זאלסט זיין ביזי מיט'ן עולם הזה, אבער ס'איז אויך נאך דערצו תחת צרות. ס'איז נישט דינען דיך אליין.

די דריי אפשענס זענען אינטערעסאנט: קענסט דינען דעם אייבערשטן, קענסט דינען דיך אליין, אדער קענסט דינען דעם רוס, דעם פריץ, דעם לאגער. וואס? **"וישמך ישורון ויבעט"**, זיך אנפרעסן. סאו ווען דו ביסט נאך געווען זאט און רואיג, האסטו נאר אויסגעווען מער וישמן ישורון, ווערן נאך גרעבער, און נישט אויסגעווען אויף'ן אייבערשטן. וואס דער עונש גייט זיין איז אז דו גייסט געבעך זיין ביזי אין דינען דינע שונאים, און דעמאלטס וועסטו נישט קענען לערנען.

זייער גוט. אלזא דאס איז דער "תחת". יא, זייער גוט. דאס איז דער וואס ער לערנט דעם פסוק, איך האב געדארפט לייגן די פסוקים פארדעם. "תחת" וועגן דעם איז "ולא עבדת", ווייל "ולא עבדת" איז וועגן "תחת". יא, ס'איז רייט, ער וויל ארויסברענגען.

ווען מען זאגט טום עס השם, זאגט ער דא דער פארקערטער אויבער ווי דער אייבערשטער איז די עסט א געטונגערט א גאנצע דא א זבת'מת השן אזוי וואס די האסט גע'טשעזט עולם הזה אנטקעגן דער אייבערשטער, ווען די אידן זענען געווארן ביזי וואס זיי האבן אריינגעלייגט במאכל ובמשתה ובסנונית ודומה להם, דעמאלטס וואס? **מה אביא עליכם כל הקללות האלו, ואסיר כל הברכות, עד שיכלו ימיהם ויבלו ימיהם בהלה ופחד.** דאס איז ממש לשון פון די תוכחה, יא, **"בערב תאמר מי יתן בוקר... ופחד לבבך".**

"ולא יהיה להם לב פנוי ולא גוף שלם". דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז מ'דארף האבן א גוף שלם צו קענען די מצוות, און מ'דארף האבן א לב פנוי, די הארץ דארף זיין אוועילעבל און דארף זיין רואיג, לעשות המצוות, **כדי שיוכו בהם לחיי העולם הבא.**

און ער זאגט אזוי, "ששני העולמות", דאס איז די עונש איז די זעלבע וועג ווי די שחר. פארוואס? פארקערט, זאגט ער, **"שבזמן שהאדם טרוד בעולם הזה בחולי ובמלחמה וברעבון, אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצוות שבהם זוכין לחיי העולם הבא".**

דיסקוסיע: קען מען האבן א שלעכטע עולם הזה און א גוטע עולם הבא?

Speaker 1

ס'איז זייער אינטערעסאנט, עס קומט אויס לויט'ן רמב"ם, ס'איז נישט דא אזא זאך, מ'זאגט דאך אין מדרש אז די אידן האבן גענומען די עולם הבא און די גוים די עולם הזה. איך מיינן אפשר מ'קען עס לערנען אנדערש, אבער וואס איז די פשט?

איך מיינן אזוי, דער רמב"ם וואלט מסתמא מודה געווען אז אויב איז דא א איד וואס איז יא אין חולי, און ער זיצט און ער מענעדזשט צו לערנען, און ער מענעדזשט צו עוסק זיין בחכמה, דארף ער דאך זיין, ער דארף דאך זיין, אז ער באקומט בעולם הזה, ער באקומט בעולם הבא. נאר ער זאגט אזוי, "אינו מתעסק". אבער אויב איז דא א מענטש וואס האט געמענעדזשט יא, דער רמב"ם זאגט אז דאס איז די כלליות'דיגע, דאס איז בדרך כלל. אבער אויב איז דא א מענטש וואס מענעדזשט יא אין מלחמה אדער אין חולי צו שטייגן אין חכמה, וועט דאך זיין נפש יא גרייט פאר די אלע זאכן.

דער חזון איש און אנדערע גדולים אין צרות

Speaker 1

לאמיר רעדן וועגן חולי. אפשר, אפשר, אפשר, אפשר, אפשר, אפשר. לאמיר זאגן, די פאר אידן וואס זענען יא, ס'איז געווען א צווייטע וועלט ביים האלאקאוסט, רוב אידן האבן טאקע גארנישט געטראכט פון די אייבערשטער. אבער אויב איז געווען די פאר אידן וואס אויך אין דעמאלטסדיגע שווערסטע צרות האבן זיי געשטיגן אין הבנת החכמה און אין השגות אלוקות, איז אן אנדערע וועלט.

לאמיר זאגן אזוי, קודם כל, ס'איז נישט דא אזא זאך יוצא מן הכלל. דער חזון איש האט זיך געמוטשעט, ער האט נישט געהאט קיין קינדער, ער איז נישט געווען קיין העפי מענטש. זאגט דער רמב"ם אז ער איז יא געווען, ער איז געווען העכער פון די רעגולערע מדריגה, ער האט יא געקענט מענעדזשן.

Speaker 2

איך בין נישט מסכים צו דעם. אויב ווען ס'איז אמת וואלט נישט די גאנצע שטיקל דברי הרמב"ם נישט געווען ריכטיג. לאמיר זאגן קלאר, לאמיר זאגן וואס דער רמב"ם רעדט פון באופן כללי איז. דער רמב"ם מעג האלטן אנדערש ווי אלע אנדערע פריערדיגע אידן, אקעי? ער מעג זאגן עפעס.

דער רמב"ם זאגט אזוי, ס'איז נישט דא אזא זאך צו קענען האבן א שלעכטע עולם הזה און א גוטע עולם הבא. ס'איז נישט דא אזא זאך. אויב ס'וואלט געווען אזא זאך וואלט די תורה נישט געזאגט אזוי.

דער כלל פון רמב"ם: מ'קען נישט האבן א שלעכטע עולם הזה און א גוטע עולם הבא

Speaker 1

רמב"ם ווייטער.

Speaker 1

אבער ווייטער, דער עיקר, שאין עבודה אלא בשמחה. עיקר תכלית איז ווייטער, אז נאכדעם וואס מען באקומט פון דער אייבערשטער שפע, זאל מען ווייטער קענען דינען זיין.

דער פסוק "כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול"

Speaker 1

אבער ער רעדט מסביר, פארוואס פעלט אויס דער חלק אויבן איז מיינן אזא כדי צו קומען צו חלק אויבן באשעק? ווייל שאם לא יקנה, דא ווען מען איז דא אויף די וועלט, אויב האט מען נישט געווען זיין חכמה מעשים טובים, אין לא ומה יזכה האט ער נישט מיט וואס זוכה צו זיין אין חיי עולם הבא. שנאמר, כאילו **מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול**. נאכדעם וואס מען איז געשטארבן, ובשאול מיינט נישט דא אין גהנום, דערשבון מיינט נאכ'ן שטארבן אין קבר, אבער ער מיינט זאגן נאכ'ן קבר, ער מיינט פאר די רעפער.

ס'הייסט לאמיר שוין, אויב איינער האט געמאכט מעשה וחשבון פון דעת בעולם הזה גייט ער דערשנישט נישט עולה, ער זעט זענען אין דער צרור החיים. אויב עט איר נישט, גייט ער נישט עולה. וואס איז שוין טאר לעיט, ווייל ער קען שוין נישט יעצט מאכן קיין דעת וחכמה, ער קען נישט יעצט קוינער זיין א מעשה דעת וחכמה.

ס'איז זייער שוין, ווייל דער רמב"ם האט געזאגט מען דארף האבן מעשה, און מען דארף האבן דעת וחכמה. וואס איז דער פסוק רעכנט דא דער... מעשה וואס איז חשבון ווייס איך נישט, אבער דעת וחכמה פארשטיי איך. עס דארט אפשר מעשיו וחשבון ובדעת וחכמה. יעצט איך וואלט אפשר געטראכט מעשיו וחשבון ובדעת וחכמה. מישורש ומחשבה. יא, איך ווייס נישט.

דיסקוסיע: פארוואס קען מען נישט נאך מיטן שטארבן?

Speaker 2

איז דאס... זיי אינטערעסאנט דער חלק אז ס'שטערט מיך עפעס. אויפ'טאר איז נישט שמנה. פארוואס קען נישט קיין נישט שמנה און א גוף פון טוען מצוות. איך פארשטיי איר נישט. אקעי, עניווייס. איך וואלט זיך געזאגט אז מ'דארף נאר... יא?

Speaker 1

איך שטייס מיינן פראדים. מילא ווי מ'דארף א גוף. שרייב דארף א גוף. די עיקר עבודה איז חכמה.

Speaker 2

יא, אבער די עיקר עבודה איז חכמה. אז יעצט האב א פראדים און איך האב א גוף. אז אקעי, איך שטארבן. איך קען נישט האבן קיין גוף. זיי קענען נאר טראכטן. איך קען נישט ארף קיין נסיון. פארוואס...

Speaker 1

ניין, דערמאלטס קענסטו שוין נישט. עס איז פאני. ניין. האסטו נישט טראנס און נישט שווער. אקעי. איך ווייס נישט שווער. איך ווען איך דארף פארשטיין. איך דארף פארשטיין דארף.

Speaker 2

ניין, איך פארשטייבן דאס זאגסט. עס איז עפעס פארשטיין. ערשט, מען זאלט פארשטיין, עפעס פעלט נאך מיט די העס, ווען עס איז נאך טעקניק. קענען זיין. נטו וועגן דעם, האט מען זיך מיט געווישט זיין. לאמיר מיר אויספירן, וואו ער... נארף זיין גוט קלענער, ווער מען האויפש גרעסער, אפשר זאלט פארשטיין?

"ואם עזבתם את ה'" - דער עונש פון איבערלאזן די תורה

Speaker 1

א שלעכטע לעבן בעולם הזה, האט אויך אלעמאל א שלעכטע לעבן בעולם הבא. דאס ווארט "אלעמאל" זאגט ער. און ער זאגט אז דאס איז געשען.

יוצא מן הכלל

Speaker 2

אזוי ווי אין יעדע זאך איז דא יוצא מן הכלל, און ער רעדט פון קדושי עליון.

Speaker 1

ניין, לאז אפ די קדושי עליון, דאס איז א וועג פון אויפ'ן טראכטן. אונז רעדן דאך יעצט קלאר. ביסטו מסכים? ס'איז דאך אלעמאל אזוי. אויב ס'וואלט געווען... ס'איז נישט אלעמאל אזוי. אביעסלי, די וועלט ווייזט נישט אזוי אויף. דער רמב"ם לייגט אראפ א כלליות'דיגע וועג וואס ס'קען שטימען אויף זייער אסאך פעלער, אדער אויף רוב פעלער. אבער ס'איז דאך אלס דא פעלער ווי...

Speaker 2

ניין, לאמיר הערן, ס'איז נישט אמת. ווייל לאמיר פארשטיין, אויב ס'איז נישט אמת, אויב אזוי איז דאך נישט אמת אז מ'דארף האבן אן עולם הזה במנוחה ובנחת צו קענען לערנען, צו קענען רעדן.

דער תנאי פון א גוף שלם

Speaker 1

ס'איז יא אמת, מ'דארף האבן א גוף שלם. ווייסט וואס, פארגעס פון זאכן. גוף שלם, ביסטו מסכים? איינער איז קראנק, ער קען זיין א גרויסער צדיק, א גרויסער פרומער, ער עסט קיינמאל נישט קיין חמץ פסח. אבער זיין מוח ארבעט אים נישט, ער קען נישט טראכטן. און דער רמב"ם זאגט אז טראכטן איז א תנאי פאר עולם הזה. קען זיין דער גרעסטער צדיק, ער זאל נישט האבן נישט עולם הזה און נישט עולם הבא.

פארוואס נישט? מסתמא האט ער אמאל געזינדיגט. דו גייסט פרעגן, דו טארסט נישט פרעגן קיין קשיות אויף צדיק ורע לו, איך ווייס נישט. אבער דער פאקט איז אז ס'איז אמת. ביסטו מסכים? אזוי זאגט דער רמב"ם. ס'איז נישט אז איינער איז געווען קראנק און נאכדעם קען ער טראכטן. ס'איז דא אזא זאך אז איינער איז שוואך און ער לערנט און ער איז מתגבר. דער רמב"ם זאגט אז לכתחילה דארף ער לערנען תורה, אוודאי.

מענטשן וואס טראכטן בשעת קראנקייט

Speaker 2

ס'איז דא מענטשן וואס ווען זיי זענען קראנק טראכטן זיי נאך צען טויזנט מאל מער ווי אלע מענטשן וואס זענען רואיג און אלעס גייט זיי גוט. ווייל טראכטן...

Speaker 1

יענע מענטשן, דווקא זאגט דער רמב"ם, די עשירות מונע'ט מענטשן וואס ווען ס'גייט זיי גוט טראכטן זיי נישט. ער זאגט אז גאנץ טאג זענען זיי נישט קענען טראכטן און נישט קענען האבן. און אויף דעם זאגט די תורה, זאגט ער. ס'איז נישט אלעמאל אזוי. אקעי, דער רמב"ם וואלט געפרעגט א קשיא. אבער דו זאגסט אז דער רמב"ם זאגט אז דער לאדזשיק וואס דער רמב"ם זאגט איז...

דער רמב"ם'ס לאגיק לפי מדרגות

Speaker 2

א מענטש וואס דארף טראכטן גארנישט און ס'גייט אים הכרת הטוב. דער רמב"ם האט דאך געזאגט לפי המדרגות. דער מענטש וואס גייט יא זוכן עולם הבא...

Speaker 1

עקזעקטלי. סאו נאו, לאמיר גיין צו יעדע מדרגה וואס אונז רעדן. ס'איז דא, דער וואס טראכט נישט ווייל ס'גייט אים גוט, גייט אים צום סוף נישט האבן אז ס'זאל אים גיין גוט, און ממילא גייט ער נישט טראכטן, און ממילא גייט ער נישט האבן קיין עולם הבא.

אויב אזוי, אויב ענטפערסטו אזוי, וואלט דאך א גאנצע שטיקל דברי הרמב"ם נישט געווען ריכטיג. לאמיר זאגן א כלל. דער רמב"ם מעג האלטן אנדערש ווי אנדערע פרומע אידן, אקעי? ער מעג זאגן עפעס. דער רמב"ם זאגט אזוי, ס'איז נישטא אזא זאך, דו זאגסט איך זאג נישט קיין סתירה, ניין, ס'איז יא א סתירה.

דער רמב"ם זאגט ס'איז נישטא אזא זאך אז דו זאלסט האבן א שלעכטע עולם הזה און א גוטע עולם הבא. ס'איז נישטא אזא זאך. אויב ס'וואלט געווען אזא זאך, וואלט די תורה נישט געזאגט הבטחות אויף גוטע עולם הזה. די נארמאלע סדר איז, דו זאגסט אז ס'איז אויסגעארבעט פאר כלל ישראל, אבער פאר יחידים איז עס נישט ריכטיג. אבער דער רמב"ם זאגט, די וועג ווי ס'גייט איז, אז אדער האט מען ביידע עולמות? א, אדער ביידע עולמות נישט. דאס איז דער וועג.

ביז אזוי ווייט, אז ביז וואס דער אויבערשטער וויל איינעם באשטראפן, קען ער אים נישט צונעמען נאר די עולם הבא, ער מוז אים געבן, ער מוז אים צונעמען אויך די עולם הזה, זיין נשמה זאל נישט האבן קיין צייט צו טון עבודת השם.

די זעלבע זאך, אויב דער אויבערשטער וויל איינעם געבן שחר, קען ער נישט זאגן, "איך וועל דיר אין עולם הזה האסטו געהאט א שלעכטע לעבן, אבער אין עולם הבא וועט דיר זיין גוט." ניין. ער מוז אים געבן גוטס קודם בעולם הזה, און על ידי זה וועט ער קענען האבן עולם הבא.

די קשיא פון "לפום צערא אגרא" און צדיק ורע לו

Speaker 2

דו זאגסט אז אפילו איינער איז נישט גברא אפילו ער איז שווער, קען ער אויסארבעטן א חכמה. אפילו יענער וואס האט גרינגער, קען ער מער אויסארבעטן א חכמה ווען ס'גייט אים גרינגער. ס'איז נישט קיין קשיא אויף די רמב"ם.

די קשיא איז דאך א גרעסערע קשיא, נישט נאר אויף די רמב"ם, איז דאך א קשיא. אויב איז דא שחר בעולם הזה, פארוואס זעט מען צדיקים וואס באקומען נישט די שחר?

Speaker 1

דער רמב"ם זאגט אז ס'איז אזוי, לאמיר רעדן וואס דער רמב"ם זאגט. דער רמב"ם זאגט אז מ'קען נישט באקומען שחר. דער צדיק, ניין, נאך אמאל, ניין, עלמא.

Speaker 2

דו זאגסט אז וואס מיינט "לפום צערא אגרא"? לפום צערא אגרא מיינט אז אפילו איינער האט נישט קיין געלט, מיינט דאס אז ער קען נישט אוועקגעבן אביסל צייט צו לערנען?

Speaker 1

דער רמב"ם מיינט דאך אבער עפעס וואס ס'פעלט אים. וויפיל ס'פעלט אים בעולם הזה, פעלט אים אויך בעולם הבא, ווייל **לפי ערך החכמה שקונה בעולם הזה וכו'.**

דער חזון איש ווי א ביישפיל

Speaker 2

אז דו וועסט אויך מודה זיין אז דער חזון איש מיט זיין ארימקייט האט משיג געווען מער נפש ווי זיין שכן וואס האט אלעס אים געגאנגען גוט און האט געלערנט אביסל. דאס איז נישט די פוינט. זיין שחר אויף עולם הבא וועט נאך אלץ קענען זיין גרעסער ווי דעם שכן וואס האט יא געהאט בעולם הזה.

Speaker 1

דער חזון איש אליין, דער רמב"ם זאגט, אבער קומען, איך ווייס נישט, לאמיר נישט זאגן קיין נעמען, ווייל ס'איז קאנפיוזד די קאנווערסעישאן ווען מ'זאגט נעמען. איך מיין, עניוועיס, וואס דער רמב"ם זאגט איז, ווער ס'האט

ניין, דאס אליין איז נישט גענוג, ווייל ס'איז דא מענטשן וואס האבן יא צרות בעולם הזה, און זיי זענען יא משלים זייער נפש, זיי זענען יא פנוי. ס'קען זיין זיי וואלטן געווען מער פנוי ווען זיי וואלטן נישט געהאט קיין יסורים, אבער זיי זענען נאך אלץ מער פנוי ווי זייער אסאך מענטשן וואס זענען אויף זייער פנוי, אבער זיי זענען נישט פנוי.

דאס איז א שווערע קשיא, דאס איז די צדיק ורע לו קשיא, דאס איז די אלע מענטשן וואס אונז האלטן אז זיי זענען צדיקים, אבער בכלל מקבלים זיי עונש. ס'איז נאך א פראבלעם, דאס איז א שווערע פראבלעם. דער רמב"ם רעדט נישט וועגן דיינע קשיא.

די קשיא אויף די גרעסערע פרעמינג

Speaker 2

איך בין נישט מסכים, ווייל די קשיא איז אויף די גרעסערע פרעמינג, אז וועמען ס'גייט גוט אויף די וועלט גייט אים אויך גוט אויף יענע וועלט. דאס איז נישט אמת, ווייל ס'איז נישט אמת, ווייל ס'איז נישט אזוי אז אלע מענטשן האבן מנוחה, און דער אמת איז אז זיי טראכטן מער. טראכטן איז נישט אזוי שטארק מיט מנוחה. דאס איז די קשיא אויף די רמב"ם.

Speaker 1

איך בין מחולק אויף די גאנצע רמב"ם, מתחילה ועד סוף. איך בין מחולק אויף די גאנצע זאך. דאס וואס דער רמב"ם זאגט אז די תורה דארף צוזאגן גוטס אויף עולם הזה כדי מען זאל קענען לערנען, איז נישט אמת. מ'קען לערנען פונקט אזוי גוט מיט עוני.

Speaker 2

דאס איז שטותים. אוודאי קען מען נישט לערנען אזוי גוט מיט עוני.

Speaker 1

אוודאי איז דא אסאך מענטשן וואס זענען זיך מתגבר, און זיי לערנען טאקע, אבער דאס איז די יוצא מן הכלל. דאס איז נישט די היתר פון די גאנצע זאך. די יוצא מן הכלל מוז זיין, איך בין גערעכט, דו ביסט גערעכט אז די יוצא מן הכלל מוז זיין, ווייל דאס הייבט זיך אן די גאנצע זאך. דער וואס איז מקיים די תורה מעוני, וואס ער איז זיך מתגבר, דורך דעם ווערט ער נאך, און פארקערט, די ישמעאל שונא וואס דו רעדסט, איז די יוצא מן הכלל וואס דו רעדסט. אבער די עצם לאדושיק איז נאך אלץ אזוי.

וואס זאל מען טון?

Speaker 2

וואס זאל מען טון? ס'איז גערעכט אז אסאך גרויסע אידן האבן נישט מסכים געווען מיט די רמב"ם טאקע וועגן דעם פראבלעם. מ'קען מחולק זיין מיט די רמב"ם.

Speaker 1

נאכאמאל, דער רמב"ם מאכט אז די סטארי אין די תורה וואס מיר זאגן "ויהי בימי שפוט השופטים" איז זייער שיין. יעצט האבן מיר א קשיא אז אין די רעאליטי זעט מען זייער אסאך אז ס'שטימט נישט. דארף מען פארשטיין אז אפשר איז דאס א חלק פון די הסתרת פנים וואס מיר דארפן לעבן פאר די לעצטע טויזנט יאר.

ווייטערע קלארשטעלונגען

Speaker 2

איך האב נישט געוואלט זיך דינגען. איך זאג אז ס'איז דא צוויי אנדערע זאכן וואס שטימען נישט. איין זאך וואס שטימט נישט, דאס וואס דו זאגסט אז דער רמב"ם, אין כלל איז דאך דער רמב"ם, ווייל ער זאגט אז דער וואס גייט זיך אביסל מתגבר זיין וועט ווערן נאך בעסער. נאכדעם איז דא א צווייטע קשיא אז נישט אלעמאל געלונגט איז די גאנצע פלאן. אקעי, דאס איז שוין די צדיק ורע לו קשיא.

Speaker 1

און פארקערט, דער וואס איז מקיים די תורה מעוני, אוודאי, די שחר פון די חזון איש איז אז ער זאל האבן יא געלט. אויב ס'איז נישט געלונגען איז א קשיא, אבער אזוי דארף עס צו ארבעטן, אז ער זאל האבן יא געלט כדי ער זאל קענען האבן עולם הזה. און דערפאר גייט ער יא האבן אסאך מנוחה הנפש דורך די חזון איש. דאס איז אפשר די שחר, ס'איז נישט נארמאל, ס'איז אן אופן פון שחר, ס'איז אן אומגעהויערע מנוחה הנפש.

אקעי, אבער איך וויל נאר ארויסברענגען, דאס מאכט נישט אפ נישט וואס איך זאג, אז לויט'ן רמב"ם, דער וואס האט צרות בעולם הזה גייט סטרעיט אין גיהנום, נישט אין גיהנום, ער גייט נכרת ווערן בעולם הבא, ווייל מ'קען נישט, איין מעשה פון חשבון שחר ועונש, דאס איז אז ער גייט פארלירן בעולם הזה אלעס, דאס איז שוין אן עונש, דאס איז נישט א וועג וויאזוי מ'קען באקומען שחר. אזוי קומט אויס פון דעם פרק, ווייל נישט דעם איז די גאנצע זאך.

דער רמב"ם רעדט א כלליות דיגע פיקטשער

Speaker 2

דו זאגסט אז א מורא'דיגע קשיא, אבער דער רמב"ם רעדט נישט פון א הונדערט פראצענט מענטשן, דער רמב"ם רעדט א כלליות דיגע פיקטשער, ער רעדט א טראקט פון א חשבון אויך מיט יעדן אינדיווידזשועל, אבער ס'איז דא מענטשן וואס שטימען נישט אריין אין דעם פרק, לאמיר גיין ווייטער.

Speaker 1

דער יוצא מן הכלל, דער וואס האט נישט א קשר מיט ישוב הדעת, איז נישט די עיקר נקודה וואס דער רמב"ם זאגט דא אנדערש ווי רוב אנדערע אידן, וואס איז אז אויב איינער האט א שלעכטע לעבן, קען מען נישט משלים זיין פאר די שלעכטיקייטן בעולם הזה בעולם הבא. ס'מוז גיין ביידע צוזאמען, די נארמאלע וועג איז אז ס'גייט ביידע צוזאמען. אזוי איז בפשטות, אזוי זעט אויס פון רמב"ם בפשטות, אבער ס'איז אויך דא יוצא מן הכלל, לאמיר גיין ווייטער. די יוצא מן הכלל דאזנט האבן די פראבלעם.

ס'איז דא מענטשן וואס הערן אונז דאס אויס

Speaker 2

ס'איז אכזריות אזוי צו זאגן, ווייל מ'טאר נישט זאגן אזוי, ס'איז דא מענטשן וואס הערן אונז דאס אויס וואס האבן עס נישט.

Speaker 1

ס'איז דא נאך, די וועלט האט זיך נישט אנגעהויבן און געענדיגט ביים רמב"ם. דער רמב"ם לייגט אראפ א שיינע תורה, אבער ס'איז דא נאך חלקים וואס שטימען נישט אריין אין די פאזל, און ס'איז דא א פלאץ פאר זיי אויך, און לאמיר גיין לערנען ווייטער.

די סוגיא וואס זעט אונז אויס אכזריות טוישט נישט די ריעליטי, ס'איז אן אינטערעסאנטע פראבלעם, ס'איז א ריעליטי. דער רמב"ם לייגט אראפ א סטארי וואס איז דא באופן כללי. די קשיא איז דאך א גרעסערע קשיא, ס'איז דאך סתם אזוי פארוואס א צדיק באקומט... מ'זעט דאך אויך מענטשן וואס זענען צדיקים באקומען די עונש, סתם איז דאך א קשיא אויף די רמב"ם.

דיסקוסיע: די קשיא פון צדיק ורע לו אויף דעם רמב"ם

Speaker 2

איינער וואס איז נוהג צו זאגן די קשיא, פונקט אזויווי ס'איז דא אים שווער בעולם הזה, איז אים שווער בעולם הבא. אקעי, דאס האסטו געזאגט?

Speaker 1

ניין, דו ביסט נישט מסכים אויף מיין קשיא. אויב איז דא א קשיא אז א צדיק גייט אים שלעכט בעולם הזה, מוזטו איינרעדן אז בעולם הבא גייט אים יא גיין גוט. אפשר די זעלבע וועג ווי דער אייבערשטער פארשטייט נישט אלעמאל ווען ער מאכט א שלעכטע...

דאך עולם הבא. איז פארוואס רעדט מען אזויפיל פון ימות המשיח? פארוואס זאגט מען נישט, פארוואס זאל מען נישט רעדן גלייך וועגן די גליסטעניש פון עולם הבא?

א דקדוק אין לשון: "נתאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם"
Speaker 1

זאגט ער, "נתאו כל ישראל, נביאיהם וחכמיהם". ממילא כל ישראל, אבער די נביאים און חכמים אויך? ממילא די נביאים און חכמים זענען דאך כלל ישראל. פארוואס מוזטו קודם זאגן כלל ישראל און דערנאך זאגן נביאים און חכמים?

די קשיא אויף "נתאו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם"

וואס גייט דא פאר? ס'קען דאך נישט זיין. האט דער רמב"ם א געוואלדיגע תירוץ לויט די יסוד וואס ער האט יעצט געזאגט.

סאו יעצט ווערט בעסער דאס וואס ער האט פריער געזאגט וועגן ימות המשיח. פריער האט דער רמב"ם געזאגט, ימות המשיח איז פשוט א צייט ווען מ'וועט קענען בעסער לערנען. אבער דאס איז דאך נישט דער תכלית, דער תכלית איז דאך עולם הבא. איז פארוואס רעדט מען פון א גלוסט צו ימות המשיח? פארוואס זאל מען נישט רעדן גלייך וועגן די גלוסט צו עולם הבא?

זאגט ער, "ומפני זה התאו כל ישראל, נביאיהם וחכמיהם". מילא כל ישראל איז קיין ראייה, אבער די נביאיהם וחכמיהם אויך? איך מיינן אז די נביאיהם וחכמיהם זענען די כל ישראל וועלכע איך קער וועגן דעם, און מ'רעדט פון זיי נאכדעם. אויך איז דאך "כל הנביאים לא נתבאו אלא לימות המשיח", זיי רעדן דאך יא א גאנצע צייט וועגן ימות המשיח.

די נביאים וחכמים האבן דאך איבערגעזען די אספוסף, וואס ווי, יא, חס ושלום, "כל ישראל יש להם חלק". ער מיינט צו זאגן, כל ישראל פלוס נביאיהם וחכמיהם. ער מיינט צו זאגן, כל הנביאים האבן דאס נישט פארשטאנען? מילא כל ישראל, אבער נביאיהם וחכמיהם האבן דאך פארשטאנען, זיי האבן דאך געהאט א נפש צו פארשטיין רוחניות'דיגע שחר, רוחניות'דיגע עונג.

פארוואס האבן זיי זיך מתאוה געווען צו ימות המלך המשיח, וואס איז בסך הכל א צייט ווען ס'וועט נישט זיין קיין גלות, כדי שיהיו נחים ממלכות הרשעה שאינה מנחת להם לישראל לעסוק בתורה ובמצות כהוגן?

די טיפערע באדייטונג פון "מלכות הרשעה"

די מלכות הרשעה שטערט אידן פון עוסק זיין בתורה ובמצות כהוגן. אזוי ווי מיר האבן געלערנט אין די הקדמה פון דער רמב"ם, אז ווען ס'איז געווארן נתרבו הצרות, האט מען נישט געהאט מער די שכל צו קענען איבערגעבן תורה שבעל פה מדור לדור אזוי ווי ס'דארף צו זיין. און מ'זעט דארטן אז גלות האט אן עפעקט אויף תורה ומצוות.

אבער זיי זענען מתאוה געווען צו קענען האבן א צייט ווען מ'וועט האבן מנוחה, "וימצאו להם מרגוע". ממילא, דער תכלית אליין איז אויך נישט די מלכות. איך קער אז איך זאל האבן א ראש ממשלה א איד? דאס איז נישט די ווארט. נאר ממילא זאל איך האבן מרגוע, אז די פשוט'ע אידן וועלן קענען לערנען רואיג, און די בעלי חכמה וועלן קענען מרבה זיין חכמה, כדי שיוזכו לחיי העולם הבא. זאגט דער רמב"ם, "לפי שבאותן הימים..."

סאו דאס איז שוין גענוג. דאס הייסט, איין זאך, ער איז מסביר. און נאכדעם לייגט דער רמב"ם צו אז דער משיח וועט אויך העלפן די ישיבות, ער וועט אויך מאכן, ער וועט אויך זיין א גרויסער ראש ישיבה. נישט נאר נעגאטיווליי אוועקגעמען די שיעבוד מלכות. אפשר מיינט ער דאך אז די שיעבוד מלכות איז די צרות שבאותו זמן? בפסוקי דמרה, ביידע זאכן.

אבער ער לייגט צו צו דעם, אז ווען מ'בעט אויף משיח, בעט מען בעצם אויף א גוטער רבי. ווייל משיח, חוץ פון דעם וואס ער איז משיח, איז ער טאקע א גוטער מלך וואס ער מאכט אונז לאנד מנוחה.

איך האב געוואלט זאגן אז אויב דו זעסט א מענטש וואס האט יסורים אבער ער איז נאך אלץ משלים זיין שכל, אוודאי וואלט ער ווען געהאט א גרעסערע עולם הבא ווען ער וואלט יעצט, לאמיר טראכטן, לאמיר יא זאגן למשל, לאמיר טראכטן אויב דער חזון איש וואלט ווען געהאט אן "איזי" לעבן, ער וואלט אויך געווען א עושר, אלעס וואלט אים געגאנגען, אפשר וואלט ער אנגעקומען נאך אסאך העכער אין מדרגות פון חכמה, וואלט ער געהאט נאך א גרעסערע עולם הבא. אבער דאס איז נישט אונזער היסטאריע.

אבער דער רמב"ם וואס זאגט אז דער וואס האט צרות אויף עולם הזה ווערט נערוועז, איז נאר אויב וועגן די צרות טאקע ער לערנט ער גארנישט. אמת, אמת, דאס איז אן אמת. דרך אגב, דער חזון איש קען זיין ער האט געהאט אן "איזי" לעבן.

"לבבו פנוי" איז א געוואלדיגע זאך

Speaker 2

טאקע אויב א מענטש פיגערט אויס איבערצוקלוגן און ער באקומט אן עונש אויף עולם הזה, נאך אלץ איז "לבבו פנוי", דאס איז א געוואלדיגע זאך. קיינער איז נישט מחולק מיט דעם. דער רמב"ם זאגט אז דורכדעם מוז מען באקומען א בעסערע לעבן. איי, נישט אלעמאל געלינגט, דאס איז שוין די אלטע קשיא.

אבער ס'קען זיין גערעכט גראדע אז דער רמב"ם וואלט געזאגט אז דער חזון איש האט געהאט אזא גוטע לעבן. דו זאגסט אז ער האט געהאט נאר צרות. דער חזון איש אליין זאגט אז ער האט "כל ימיו ביסורים ומכאובים", אבער אן עניו גיי איך דיר לאזן דורכגיין קיין עין הרע, און איך וועל זאגן אז ער האט געהאט א גוטע לעבן.

דער רמב"ם רעדט די "מעין סטארי" פון שחר ועונש

Speaker 1

דער רמב"ם אין דעם פרק וויל נישט קומען אין יעדע מין סיטואציע. ס'איז נאך אלץ דא מצבים וואו א מענטש קען האבן צרות און דאך זיין "לבבו פנוי". אבער די תורה איז נישט געבויט פאר יענע סיטואציע. די תורה איז געבויט אז ווער ס'איז... די "מעין סטארי" פון די שחר ועונש איז דאס וואס דער רמב"ם זאגט דא.

איבערגאנג צו די לעצטע שטיקל פון דעם פרק

Speaker 1

און פארדעם, לאמיר ארויספירן. אזוי, יעצט לאמיר נאר טרייען צו זאגן וואס דער רמב"ם גייט פארענטפערן אין די לעצטע שטיקל. ביז יעצט האבן מיר פארענטפערט שוין, און מיר האבן געזאגט אז רבי יהושע איז נישט אזוי גוט מסכים מיט די תירוץ. נישט נאר רבי יהושע, סתם א יוד.

אז די קשיא, ווען דער רמב"ם זאגט אז צדיק איז שחר בעולם הבא, אויב אזוי פארוואס זאגט די תורה צו שחר בעולם הזה? ענטפערט דער רמב"ם, נישט בתור מטה, נאר בתור "איך תמצא". כדי אז די שחר בעולם הזה זאל מען באקומען, און פארקערט, דורך די עונש, מ'האט נישט עולם הזה, זאל מען נישט זוכה זיין צו שחר עולם הבא.

די נייע קשיא פון רמב"ם: פארוואס רעדט מען אזויפיל פון ימות המשיח?

Speaker 1

יעצט פרעגט דער רמב"ם, איז אפילו שווער אן אנדערע קשיא. אפשר ביסטו מסכים צו דעם אז ס'איז א קשיא. איך וואלט געזאגן מער, דער רמב"ם האט פריער געזאגט אז ימות המשיח איז בסך הכל א צייט וואס מ'וועט זיין רואיגער כדי צו קענען לערנען. פרעגט דער רמב"ם א קשיא, פארדעם האט דער רבי געוויינט אז ר' אלעזר בן עזריה זאל קומען פאר אפאר דאלער? וואס גייט דא פאר? ס'קען דאך נישט זיין!

האט דער רמב"ם א געוואלדיגע תירוץ לויט דעם יסוד וואס ער האט געזאגט. און יעצט ווערט בעסער די שאלה וואס דו האסט פריער געזאגט ימות המשיח. פריער האסטו געזאגט אז ימות המשיח איז א צייט וואס מ'וועט קענען בעסער לערנען, אבער דאס איז דאך נישט די תכלית, די תכלית איז

וועט מען גיין צו משיח'ן פרעגן וואס איז די הלכה, און ער וועט טון אזוי ווי ער זאגט, און עס גייט נישט זיין קיין געראנגל, קיין מלחמה.

סא ווי לאנג אונז ווייסן אז אויב עס קומען יא פעלקער קיין ארץ ישראל איז עס וועגן עפעס א נייע "אייראן וועפאן" אדער עפעס א בעסערע שטיקל מלחמה, זענען זיי נאך ווייט פון די גאולה פון מלכות בית דוד.

"מיט זיין מויל הרג'ענען רשעים" — א נייע הסברה

אמת. סא אויב ס'איז אויך דא א שיין, יעדער איינער ווייסט נאכצוזאגן די רמב"ם אז משיח גייט קומען מיט זיין מויל הרג'ענען רשעים. וויאזוי גייט ער מיט זיין מויל הרג'ענען רשעים? דורכדעם וואס משיח גייט זיין א גוטער רבי, אזוי ווי שלמה און אזוי ווי דוד און אזוי ווי משה כמעט, און ער גייט אויסלערנען נישט נאר פאר די אידן, פאר די גוים אויך.

פארוואס נישט די גוים זאלן זיך שלאגן מיט אונז? ער דארף אויסלערנען פאר די גוים אויכעט. ס'שטייט נישט נאר אז ער גייט אויסלערנען די גוים, ער גייט רעדן צו די אידן און די גוים גייען זיך אונטערהערן. זיי גייען שטיין דארט אויף די זייט און "ליסן". ס'איז וויכטיג, זיי גייען קומען הערן, יא.

יא, אבער פארקערט, ס'איז נאך א גרעסערע חידוש. די מעלה פון די אידן איז דאך אז אידן דארפן הערן משיח. אבער דער גוי, אים פארשט מען נישט, ער קומט נאר ווייל ער האט געהערט אז ער איז א גוטער רעדנער, אז ער לערנט אויס דרך ה'. "כל הגוים" מיינט נישט אלע פעלקער, נאר סתם יעדער פאלק גייט שיקן זייערע חכמים זיך אויסלערנען פון די אידן. יא. מ'וועט מאכן גרויסע "טרענטשעס" צו האבן פלאץ פאר יעדן.

אבער איך מיינן אז ס'איז דא א שיין, ווייל "מלאה הארץ דעה את ה'". אין אנדערע ווערטער, פארוואס בעטן אידן אויף משיח? כדי צו האבן מנוחה און א גוטן רבי'ן. ער זאגט, סתם א פשוט'ער איד טראכט וועגן משיח ווייל ער וויל שוין האבן מנוחה, גוט. אבער פארוואס א נביא און א חכם? ווייל נאר א חכם וויל אז די גאנצע וועלט זאל קומען צו חכמה.

דער תירוץ אויף די קשיא — ימות המשיח איז א "וויכטיגע עולם הזה"

אבער דאס איז נאך אלץ נישט די סוף תכלית. די סוף השכר כולו, א טובה אחרונה שאין לה הפסק ולא גרעון, וואס עס האט נישט קיין הפסק, עס ענדיגט זיך נישט, ולא גרעון, עס פעלט נישט קיין שום חסרון, איז דאך עולם הבא.

אבער וואס איז משיח? עולם הזה, עס איז עפעס וואס געשעט אויף די וועלט. אונז זענען עולם כמנהגו נוהג, מענטשן גייען נאך ווייטער האבן די טבע עולם. שלמות מלכות תכלית ישראל, מיט די אלע גוטע זאכן וואס ער האט אויסגעברענגט פון חכמה. זייער גוט. מלכות ישראל מיינט אויך אז דער משיח וואס איז א זייער גוטער רבי און אלעס.

זאגט ער, אונז שטימען מיט דעם וואס די חכמי הראשונים האבן געזאגט, "אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד". וואס דאס ברענגט אז עס מיינט א מלכות, אבער עס מיינט נישט אז שעבוד מלכות איז נישט קיין קלייניגקייט, ווייל א מלכות קען ברענגען מיט זיך געוואלדיגע גוטע זאכן.

זייער גוט. דאס איז די תירוץ אויף די קשיא. פארוואס וויל מען ימות המשיח? אויב ימות המשיח איז בעולם הזה, די תירוץ איז ווייל עס איז א וויכטיגע עולם הזה. עולם הזה דארף מען האבן נישט קיין שעבוד מלכות, און מען דארף האבן א משיח וואס איז א גוטער רבי, דורך דעם קען מען ארויסלערנען פון יעדן איינעם די חכמה און די דרך השם, און דורך דעם קען מען זוכה זיין צו עולם הבא. זייער גוט. וואויל, די גבורה איז שוין נישטא. זייער גוט, יא, מען דארף ארבעטן.

דיגרעסיע: קליינע גאולות און קליינע משיח'ן

נו, בדרך אגב, פונקט אזוי ווי עס איז דא אזוי ווי אן אתחלתא דגאולה, וואס די רבי'ס רופן עס קליינע גאולות, אז מען האט אביסל מנוחה פון די גוים, איז אויך דא קליינע משיח'ס. יא, אז עס קומט זיך צוזאם א קליינע גרופע פון אידן, זיי זענען עוסק במצוות, מיט א רואיגקייט. פון דעם זאגן די חסידים אז

דרך אגב, פון די רמב"ם אין מורה נבוכים וואס ער זאגט אויף א פלאץ פארוואס מ'זאגט נישט קיין נבואה אין גלות, איין זאך קען זיין אז דער אויבערשטער וויל נישט, אדער אלס עונש. נאכדעם זאגט דער רמב"ם אז די טבע איז אויך א ריזן. דער רמב"ם זאגט אז נבואה דארף צו זיין מתוך שמחה, און איינער וואס האט עצב גדול, אז איינער איז נעבעך אונטערגעדריקט אונטער א מלכות הרשעה.

איך וויל ארויסברענגען אז מלכות הרשעה מיינט נישט נאר אז די מלכות מאכט א גזירה וואס מ'קען נישט לערנען. די מלכות ארבעט אויף טיפשות, די גאנצע וועלט לעבט אויף שטותים און עבודה זרה און איך ווייס וואס אנדערע לירגעס און שטותים און לאקשן. א מענטש קען זיך נישט פילן רואיג.

"מלאה הארץ דעה את ה'" — די דריי זאכן

און ער זאגט, "ואותם הימים תרבה הדעת", ס'וועט זיין מער דעת וחכמה ואמת. שנאמר, "כי מלאה הארץ דעה את ה'". וואס זענען די דריי זאכן? די וועלט גייט ווערן פול מיט דעת ה'.

און ער זאגט, "ולא ילמדו עוד איש את רעהו מלחמה", יא? ניין, ניין, ניין, "לא ילמדו עוד איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי". מ'וועט נישט דארפן לערנען, אפשר דאס איז די חכמה וואס זיי גייען האבן. דעת. אה, ס'שטייט אויך ביי זרע דוד דעת, אקעי.

ניין, ניין, ניין, "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר", זיי האבן דארט אויך דעת און חכמה. דעת און חכמה איז אויך א הכנה צו אמת, כאילו דעת און חכמה צו פארשטיין דעם אמת.

משיח'ס דריי מעלות — מלכות, חכמה, נבואה

ווי אזוי זאגט דער רמב"ם, ווי אזוי גייט ווערן דעת און חכמה? "כשיעמוד המלך המשיח מזרע דוד", דער קעניג וואס גייט אויפשטיין מזרע דוד, גייט זיין "בעל חכמה יתר משלמה". סא מלכות קומט אים וועגן דוד, אויסערדעם גייט ער באקומען חכמה פון שלמה, מער ווי שלמה. "ונביא גדול קרוב ממש רבנו". גרעסער ווי משה רבינו איז נישטא. נביא גדול וואס איז קרוב צו משה רבינו, ער איז נאנט צו די מדרגה פון משה רבינו.

סא מלכות גייט ער נעמען פון דוד, חכמה גייט ער נעמען פון שלמה, און נביאה גייט ער נעמען פון משה רבינו.

לפיכך, נישט דער מענטש גייט זיין דער מאדעל פון אים. לפיכך, "ילמד כל העם", ער וועט אויסלערנען דעם גאנצן פאלק, ווייל איינער האט די חכמה, דער פאלק איז דאך אונטערגעווארפן אונטער אים וועגן ער איז דער מלך, און די חכמה האט ער ווי שלמה, און ער גייט אויסלערנען נבואה, "ויוורם דרך ה'", וויאזוי צו קענען לערנען דרך ה'.

די גוים אין ימות המשיח — שלום דורך דעת

נישט נאר די אידן, "כל הגוים", אלע פעלקער און אלע וועלן קומען הערן. פארדעם גייט נישט זיין קיין מלחמה.

אינטערעסאנט, די סיבה פארוואס די גוים גייען לאזן די אידן איז נישט וועגן מלחמה, נאר עס איז א מפורש'ע פסוק, קוק איבער די פסוק אין ישעיה, עס איז אויך אין נאך א פלאץ. שנאמר, "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים", און אלע גוים, "ונהרו אליו כל הגוים". אלע גוים גייען קומען.

וואס שטייט נאכדעם? "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' וגו' ויוורנו מדרכיו", דאס האט דער רמב"ם געזאגט, "ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה".

וואס גייט דעמאלט זיין? "ושפט בין הגוים והוכיח לעמים רבים וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". נאכדעם קומט, אלע גוים וועלן פארשטיין "בעסיק" חכמה, און די אידן איז גאר "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'".

איך וויל ארויסברענגען דאס וואס יעדער אנערקענט די שטיקל נבואה, אז עס גייט זיין שלום, אבער עס קומט אויך פון דעת. אויב מ'האט א מחלוקת,

גוים וואס לערנען פון משיח און עולם הבא

אבער עס איז אינטערעסאנט, איך וואלט געטראכט אז לויט די רמב"ם קומט אויס אז די גוים וואס גייען קומען לערנען פון משיח גייען צום סוף אויך באקומען עולם הבא. אוודאי, חסידי אומות העולם, האט ער געזאגט פריער, יש להם חלק לעולם הבא. איך זאג, אבער אויב זיי לערנען, אויב זיי לערנען פון משיח, ווייל זיי דארפן דאך האבן די חכמת אלקות מער ווי סתם א חסיד אומות העולם וואס איז נאר טון, אבער זיי דארפן האבן די עסק וואס איז אלוקות.

יעדער רבי איז א בחינת משיח. וואס איז משיח? ער לערנט אויס די דרך השם.

און אז אונז קענען דא זיצן און לערנען און קיינער שטערט אונז נישט. איך מיין נישט צו זאגן אז אונז זענען משיח, אבער אפשר יא? נאכנישט. אבער אויב דער עולם וועט אריינשיקן גענוג און נאך נדרים און נדבות אז אונז זאלן קענען אויסהאלטן די שיעורים, און אונז קענען לערנען מער שעות א טאג, און אונז האבן מנוחה פון אלעס, און אונז קענען לערנען תורה. ווי דער רב האט געזאגט, אויב אונז גייען זיך האלטן ביים לערנען, גייט דער עולם אריינשיקן געלט.